

ŠentRUPERT

Glasiło krajanov krajevne skupnosti Šentrupert

• LETO: I. /2 • junij 1999 • Glasilo bo izhajalo štirikrat letno • Za krajane KS Šentrupert brezplačno •

ŠE IZBOLJŠATI IN OLEPŠATI

V našem kraju se marsikaj dogaja, tako da je vsemu že težko slediti. Želje po nujnem, boljšem in lepšem pa občinska uprava ne razume najbolj. Pri sprejemanju odločitev nemalokrat nastanejo problemi, ki nam onemogočajo delo. Problemi nimajo nobene povezave z nami, posledice pa mi občutimo. Sprejemanje občinskega proračuna se je zavleklo do junija. Sedaj imamo mesec dni časa, potem službe, ki jih potrebujemo pri svojih odločitvah, navadno odidejo na dopust, mi pa nehote spet samo čakamo. V enem mesecu se s prostovoljnimi delom res ne da vsega postoriti. Vedno težje je dogovarjati in usklajevati se. Finančna sredstva, ki naj bi pokrivala financiranje krajevne skupnosti in jih občini posreduje država, rabijo kar precej časa, da pridejo do nas. Tako je navadno, kadar drugi razpolagajo s sredstvi, ki jim ne pripadajo.

Nadaljevati moramo, kar smo načrtovali in že izvajamo. Omenjene težave nas ne smejo spodbujati k malodušju in kritiziranju. Še naprej je treba razmišljati o novih možnostih, napredovanju kraja in nas samih, da bomo pripravljeni, ko nastopijo boljše možnosti.

Četudi pri občinski upravi nismo dobili določenih soglasij in pomoči, moramo začeto nadaljevati. V tem letu nas čaka izgradnja vrtine in zbiralnika, obnovitev in graditev določenih delov krajevnega vodovoda, nadaljevanje aktivnosti pri gradnji čistilne naprave, ureditvi Šentruperta in ostalih vasi ter zaselkov, ureditvi knjižnice, povečanje vrtca, ureditev dvorane nad mlekarno in ne nazadnje ureditev nekaterih objektov, ki so v skupni rabi v naši krajevni skupnosti. Vemo pa, da je marsikaj odvisno od sredstev, ki jih bomo dobili od občine.

Veliko je še programov, ki čakajo. Njihova uresničitev je v veliki meri pogojena tudi z našimi medsebojnimi odnosi in zastavljenimi cilji. Odnosi naj ostanejo dobri, lahko se še izboljšajo. Cilji pa morajo biti jasni, njihova uresničitev pa odločna in učinkovita.

Le tako naprej, vsi skupaj!

Peter Frelih

RAZPIS ZA NAJBOLJ UREJENO DOMAČIJO

Krajevna skupnost Šentrupert spodbuja urejenost domov, domačij, poslopij, zaselkov in vasi. V ta namen skupaj s Turističnim društvom Šentrupert razpisuje natečaj za najbolj urejeno domačijo.

Podeljene bodo tri nagrade:

- I. nagrada: 50.000 tolarjev
- II. nagrada: 30.000 tolarjev
- III. nagrada: 20.000 tolarjev

Komisija bo opazovala urejenost od junija do septembra in tedaj tudi razglasila rezultate urejenosti.

Krajevna skupnost Šentrupert

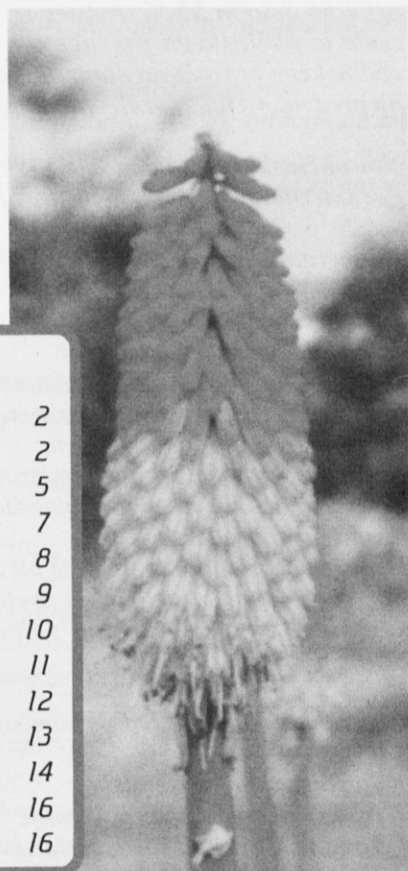
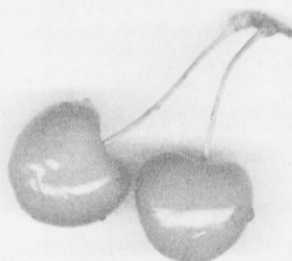
BESEDA UREDNIŠTVA

Marsikaj se dogaja v naši krajevni skupnosti. Društveno življenje je pestro, razgibano, a vsi vsega ne moremo vedeti, kaj se dogaja. Zato vabimo: Sporočajte za naše glasilo ŠentRUPERT! Prispevke za naslednjo številko zbiramo do 1. septembra, pošljite jih na naslov: KRAJEVNA SKUPNOST ŠENTRUPERT

- s pripisom: ZA GLASILO!

NAPOVEDNIK:

Občina Šentrupert?	2
150 dni novega sveta KS	2
Predstavljamo: PLASTA	5
Dogajanja v župniji	7
Kulturna dediščina	8
Uspešno šolsko leto	9
Radi delamo	10
Kotiček za živinorejce	11
Kozolci	12
100 let Gasilskega društva	13
Kaj je bilo in kaj še bo	14
Je prav?	16
Iz ljudskega izročila	16

OBČINA ŠENTRUPERT - STVARNOST ALI ŽELJA?

Krajevna skupnost Šentrupert je ena izmed večjih krajevnih skupnosti v občini Trebnje. Na pobudo nekaterih strank in interesov krajanov sta se vasi Mali Cirknik in Roženberk izločili iz občine Sevnica in se ponovno pridružili občini Trebnje, oziroma krajevni skupnosti Šentrupert. Prav tako pa sta se lani vrnili v nekdanjo občino Kostanjevica in Ravne iz občine Litija. Tako se je krajevna skupnost Šentrupert povečala za štiri vasi.

Vse te vasi ležijo na obrobju krajevnih skupnosti Šentrupert in tudi na obrobju nekdanjih občin; vse so izrazito hribovske vasi, ki so dobivale zelo malo pomoči iz svojih občin. Infrastruktura, ki jo je gradila krajevna skupnost Šentrupert, pa je tudi dosegla samo njihova obrobja. Zato prebivalci teh krajev pričakujejo, da bosta občina Trebnje in krajevna skupnost Šentrupert sedaj prioritarno nadaljevali izgradnjo infrastrukture na tem območju (vodovod, lokalne in krajevne ceste).

Njihova pričakovanja temeljijo na obljubah, da bosta občina Trebnje in krajevna skupnost Šentrupert veliko bolj razumevajoči za njihove stiske in probleme - predvsem tudi zato, ker se ti kraji resnično nagibajo v šentrupersko dolino in so sestavni del šentruperske fare. Če je kdo, potem so ta področja najbolj demografsko ogrožena in resnično potrebujejo ne samo občinsko, pač pa tudi državno pomoč. Zato so tudi načrti krajevnih skupnosti Šentrupert naravnani v to smer.

V letu 1998 je krajevna skupnost iz občinskega proračuna dobila minimalna sredstva za krajevne ceste, za lokalne ceste pa niti tolarja - z obrazložitvijo, da se mora najprej dokončati dom starejših občanov. Krajevna skupnost je v 1998. letu modernizirala krajevne ceste v glavnem z lastnimi sredstvi ter z velikim deležem zainteresiranih krajanov. Lani je bilo tudi prekinjeno dolgoletno pravilo, da dobi krajevna skupnost za modernizacijo lokalnih cest 70 % sredstev za zemeljsko in asfaltno delo in 30 % sredstev za asfaltno delo za krajevne ceste iz občinskega proračuna. Tudi osnutek letošnjega občinskega proračuna namenja veliko manj sredstev, kakor jih predvideva načrt krajevnih skupnosti Šentrupert

Nov občinski svet za obdobje 1999 - 2002 šteje 25 svetnikov. Posamezne stranke imajo naslednje število svetnikov:

1. Liberalna demokracija Slovenije	LDS	7 svetnikov
2. Slovenska ljudska stranka	SLS	5 svetnikov
3. Slovenski krščanski demokrati	SKD	5 svetnikov
4. Socialdemokratska stranka	SDS	4 svetnike
5. Demokratična stranka upokojencev	DeSUS	2 svetnika
6. Združena lista social. demokratov	ZLSD	1 svetnika
7. Neodvisna gospodarska lista		1 svetnika

Krajevna skupnost Šentrupert ima dva svetnika: na listi LDS Peter Frelj kot neodvisni kandidat ter Franc Bartolj na neodvisni gospodarski listi.

Osnutek proračuna (sprejet je bil 28. maja) in diskusije na sejah kažejo, da bo zelo težko uveljavljati interese krajevnih skupnosti, kar še posebej velja za krajevno skupnost Šentrupert.

Občinski svet ima naslednje komisije:

1. Občinska volilna komisija
2. Nadzorni odbor občine Trebnje
3. Uredniški odbor Glasila občanov
4. Sosvet načelnika upravne enote

5. Nadzorni odbor komunale Trebnje
6. Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu
7. Odbor za prostor, komunalno in prometno infrastrukturo
8. Odbor za družbene dejavnosti
9. Komisija za pripravo statuta občine in poslovnika občinskega sveta
10. Odbor za gospodarske dejavnosti
11. Odbor za kmetijstvo in gozdarstvo
12. Odbor za davčno politiko, proračun in finance
13. Odbor za lokalno samoupravo

Vemo, da pravzaprav v delovnih komisijah nastajajo predlogi ter podlage za razdelitev proračunskih sredstev. Te predloge res še obravnava, usklajuje ter dokončno potrdi občinski svet. Praksa pa kaže, da je na sejah sveta zelo težko, pogosto pa nemogoče spreminjati osnutke predlogov.

Ravno tu se kaže osrednji problem. Krajevna skupnost Šentrupert namreč nima niti enega predstavnika v teh komisijah. Težko je razumeti vodstva posameznih strank - predvsem SLS in SKD, ki imata oziroma naj bi imeli v naši krajevni skupnosti močno volilno bazo. Pri kadrovanju v omenjene komisije so pa na Šentrupert popolnoma pozabili! Prepričan sem, da imamo v naši krajevni skupnosti dovolj različnih strokovnih kadrov, ki so sposobni, da bi ustvarjalno sodelovali v kateri koli komisiji. Vse stranke se sklicujejo na demokratičnost, vendar to, kar se je zgodilo s krajevno skupnostjo Šentrupert, ni demokracija, pač pa diskriminacija. Vodstvo krajevnih skupnosti Šentrupert in krajanje se upravičeno sprašujejo, kako nadaljevati razvoj kraja in demografsko ogroženih območij, ker je politična klima tako zelo nenaklonjena Šentrupertu.

Obstaja samo možnost, o kateri razmišljajo tudi druge večje krajevne skupnosti, da bo potrebno bolj energično pospešiti aktivnosti za ustanovitev svoje občine, drugače bo razvoj Šentruperta na mrtvi točki.

Torej mora biti OBČINA ŠENTRUPERT naša STVARNOST in ne le želja!

Franc Bartolj

STO PETDESET DNI NOVEGA SVETA KRAJEVNE SKUPNOSTI

POROČILO O DELU

V januarju so bile sklicane vse komisije in odbori, na katerih so bili določeni posamezni predsedniki. Lojze Gregorčič, predsednik komunalne komisije, in Tone Rugelj, zadolžen za zimsko službo, sta se sestala s krajanje, ki so zadolženi za pluzenje posameznih odsekov. Skupaj so pregledali zadolžitve in sprejeli nekaj popravkov.

Naslednja seja je bila 3. februarja; na njej je predsednik Peter Frelj poročal, da je bilo dogovorjeno mirovanje postopka Franc Livk s Homa zoper KS. Ta tožba traja že šest let. Člani komunalne komisije so si sporno mesto ogledali in predlagali Mihaeli Gril, ki je zastopnica Franca Livka, sporazumno rešitev spora; dosegli so mirovanje postopka. Vsa dela, zapisana v dogovoru, morajo biti izvedena do konca oktobra 1999. Do spora je prišlo zaradi nestrokovno opravljenih del na krajevni cesti Goljek - Ukenberk ob sanaciji ceste in asfaltiranju.

Na tej seji so tudi soglasno sprejeli obsežen načrt dela KS za leto 1999.

Na seji 24. februarja 1999 je računovodja Franc Milošič poročal o zaključnem računu. Nadzorni odbor je dva dni prej pregledal delo KS, ni bilo pripomb, zato je nadzorni odbor predlagal svetu KS, da sprejme zaključni račun v predlagani obliki. Člani sveta so zaključni račun soglasno sprejeli.

8. marca je predsednik komunalne komisije Lojze Gregorčič predstavil smernice, ki se jih mora držati komunalna komisija: vse prošnje morajo biti v pisni obliki; ob utemeljenih predlogih komisija predlaga svetu ustrezno rešitev. V prošnjah mora biti jasno razvidno, za koliko ljudi se rešuje problem. Nepopolne prošnje je treba dopolniti. Ob nejasnostih si komisija v sestavi treh članov ogleda obravnavano mesto na kraju samem in nato poroča svetu.

Na seji 31. marca je bil določen ključ za financiranje - udeležba krajanov, krajevne skupnosti in občine pri asfaltiranju krajevnih cest. Zaenkrat so sprejeli takšno razdelitev: 30 % občina, 30 % krajevna skupnost in 40 % krajan. To velja samo za udeležbo pri asfaltu, medtem ko utrditev krajevnih cest financirajo krajan sami. Predsednik Peter Frelih je poročal o rezultatih raziskav pitne vode v Nebesih. Raziskave kažejo, da je dovolj neoporečne vode. Tako bi že letos začeli graditi vrtino in zbiralnik.

Komisija za vodovod je na svojem sestanku 19. aprila reševala problem vzdrževanja vodovodnega sistema v Šentrupertu. Komunalni Trebnje s 15. majem namreč poteče pogodba za vzdrževanje vodovodnega sistema; dogovarjali so se, da bi samo vzdrževanje prevzel domačin. Imel bo nalogo, da zamenja zastarele števe, popravlja okvare in pobira vodarino.

Na sestanek 20. aprila so bili vabljeni vsi predsedniki društev; podprli so predsednikov predlog, da bi se evidence na željo društev vodile v pisarni krajevne skupnosti. Krajevna skupnost je želela redno zaposliti delavko, ki bi vodila administrativna dela in finančno poslovanje, vendar je občina predlog zavrnila. Krajevna skupnost bo na občino posredovala ugovor.

Na seji 27. aprila je svet imenoval komisijo za lokalno samoupravo; sestavljajo jo: Franc Bartolj, Peter Frelih, Jure Bizjak in Peter Kurent. Komisija ima nalogo, da pospešeno vodi aktivnosti za ustanovitev občine Šentrupert.

Lojze Gregorčič, predsednik komunalne komisije, je predlagal svetu, kateri odseki bi se asfaltirali še v juniju; člani so se s predlogom strinjali.

Seje sveta so enkrat mesečno, po potrebi pa se člani sveta tudi pogosteje sestajajo.

Irena Ribič

KOMISIJA ZA KOMUNALNO UREJANJE VASI

Po volitvah v svet KS je bila imenovana komisija za komunalno urejanje vasi z naslednjimi nalogami:

- urejanje cest
- urejanje naselij
- kanalizacija
- izkoriščanje peskokopa

Komisija je na ustanovitveni seji izvolila predsednika (Lojze Gregorčič) in predlagala smernice za poenotenje dela; le-te je sprejel in potrdil svet KS.

Največ aktivnosti so člani komisije posvetili vzdrževanju makadamskih cest in pripravi cest za asfaltiranje. Za posipanje makadamskih cest je bilo napeljanih 150 m³ gramoza, za utrditev cest za asfaltiranje pa je bilo potrebno napeljati 550 m³ gramoza.

V prvi polovici leta naj bi se preplastilo ali na novo asfaltiralo več kot 9000 m² cest in uredilo več kot 1000 metrov muld.

Za gradnjo čistilne naprave se je v pridobilo zemljišče z nakupom. Potekajo aktivnosti za pridobitev dokumentacije za izgradnjo celotne kanalizacije.

Delo komisije je vezano na sprejem načrta v KS in občini, odvisno pa je seveda od finančnih sredstev. Potrebe po komunalnem urejanju so izredno velike, zaradi finančnih sredstev pa ne bo mogoče vsega uresničiti.

Tako bo nadaljnje delo odvisno od prizadevnosti članov komisije, predvsem pa od aktivnosti krajanov. Člani komisije bodo delo usmerjali na področja, ki imajo širši družbeni pomen.

SMERNICE ZA DELO - SPLOŠNO

S smernicami se ureja način dela komisije ter uresničevanje pravic in dolžnosti krajanov.

Komisija svoje delo opravlja skladno s sklepi sveta KS in s splošno veljavno zakonodajo.

Delovno področje se nanaša na komunalno urejanje vasi (ceste, poti, kanalizacija) - problemi širšega družbenega pomena.

Komisija se sestaja po potrebi, redno sodeluje na svetu KS, kjer se oblikujejo dokončni sklepi.

Ogledi na terenu se opravljajo v skupinah do treh ljudi, ki jih določi predsednik; o vsakem ogledu problema na terenu se izdela zapisnik.

Za oblikovanje dokončnega sklepa je osnova zapisnik kot tudi dodatna pojasnila vodje skupine, ki si je ogledala problem.

Vsako delo na terenu je sproženo ob sklepih sveta ali ob pisnih prošnjah krajanov.

Za pomoč komisiji zainteresirani krajan imenujejo gradbeni odbor.

Koordinator za zimsko službo poskrbi, da je na najbolj prometnih cestah sneg čimprej splužen.

IZGRADNJA - OBNOVA CEST

Komisija je pristojna za urejanje krajevnih cest.

Do pomoči KS pri izgradnji ali obnovi krajevnih cest pride na pobudo krajanov, vendar mora biti sprejeto v letnem načrtu KS.

Vsaka pobuda ali prošnja krajanov mora biti pisna.

V prošnji naj bodo navedeni podatki, kot so: relacija ceste, dolžina in širina ceste, dolžina muld.

Zainteresirani krajan imenujejo gradbeni odbor, ki ga potrdi svet KS.

Naloge gradbenega odbora:

- pridobivanje pisnih soglasij za morebitni poseg v privatno zemljišče kot tudi izliv meteornih voda skozi propuste
- zbiranje denarnih sredstev preko podpisanih pogodb
- operativno vodenje in nadziranje dela na terenu

Strošek za izgradnjo ali obnovo krajevnih cest se takole porazdeli:

Zemljska dela (razširitev, utrditev, propusti) vse do asfaltiranja financirajo krajan z lastnimi prispevki - po pogovorih - pogodbah z izvajalci zemeljskih del, KS pa prispeva pesek v peskokopu Zabukovje (brez prevoza).

Asfaltiranje na pripravljeno in utrjeno cesto pa se financira po ključu:

- 40 % prispevki krajanov
- 30 % KS Šentrupert
- 30 % občina Trebnje

Za asfaltiranje je pristojen in odgovoren svet KS Šentrupert. Asfaltiranja ni mogoče pričeti, dokler niso zagotovljena

sredstva - predvsem delež krajanov.

Pri izgradnji - obnovi cest imajo prednost odseki, ki rešujejo več zainteresiranih krajanov KS.

POSIPANJE CEST

Potrebo po vzdrževanju krajevnih cest oddamo v pisni obliki na svet KS Šentrupert.

V prošnji morajo biti navedeni podatki o dolžini in širini ceste. Glede na prošnjo si komisija skupaj s prosilci ogleda ceste.

Po ogledu se izdelata zapisnik, ki ga podpišeta član komisije in predstavnik prosilcev.

Kot merilo za določitev količine peska za posipanje je nasip v debelini največ 5 centimetrov.

KS zagotovi pesek v peskokopu Zabukovje - brez prevoza in ravnanja na cesti.

Odobritev za pesek da svet KS na predlog komisije za komunalno urejanje vasi.

Svet KS izdaja naročilnice za dvig peska.

Lajze Gregorič

POROČILO O DELU KOMISIJE ZA UPRAVLJANJE VODOVODA

Vodovod Šentrupert je po 15. maju ponovno v upravljanju krajevne skupnosti Šentrupert. Komunala Trebnje je sicer korektno vzdrževala vodovod, vendar sta se svet KS in vodovodni odbor odločila, da pogodbe ne podaljšata. Komunala namreč ne bi izvajala nikakršnih investicij, ampak le krpala obstoječi sistem.

Novi vzdrževalec vodovoda bo znan v nekaj dneh. Ob strokovni pomoči predsednika sveta KS bo sistem vzdrževanja ustrezno prilagodil predpisom, saj bomo tako sposobni pridobiti koncesijo za upravljanje. Odgovoren je tudi za pregled novih priključkov in menjavanje merilnih ur na starih odjemalnih mestih. Izvajalci novogradenj bodo tudi sedaj dobili brezplačno soglasje, vendar pa bo priklop izveden le tedaj, če bodo upoštevane dimenzije jaška, ustrezna merilna ura, ustrezne cevi in ventili - vse po prilogi ob soglasju.

Kljub vsem aktivnostim se zavedamo, da preskrba z vodo predvsem v višjih predelih ni zadovoljiva, zato se pripravljamo na veliko investicijo. Opravljene so že geološke raziskave za novo vrtino v Nebesih. Ker so rezultati ugodni, načrtujemo vrtanje vrtine globine od 150 do 200 metrov in postavitev zbiralnika v obsegu 200 tisoč litrov in bi ga na Homu priključili na obstoječe omrežje. Vrednost investicije se ocenjuje na okoli 20 milijonov, vendar bi z njo dolgoročno rešili problem preskrbe z vodo na območju Šentruperta.

Želimo, da bi preskrba z vodo čim bolj nemoteno potekala.

Polde Koščak

CELOSTNI RAZVOJ PODEŽELJA IN OBNOVA VASI (CRPOV)

V zadnjih letih večkrat naletimo na kratico CRPOV - verjetno pa se manj poglobljamo, kaj to pomeni. Zato naj vsaj bežno predstavim, kako se ta celostna naloga odraža v naši krajevni skupnosti.

Tudi letos je bil v Uradnem listu RS 30. aprila 1999 objavljen razpis za zbiranje zahtevkov za dodelitev nepovratnih sredstev iz sklada CRPOV za leto 1999 v višini dobrih 55 milijonov.

Na razpis je poslala zahtevek tudi občina Trebnje za urejanje IV. faze obnove graščine na Veseli Gori - prostori vinoteke, vinske kleti, trgovine s spominki, razstavni in društveni prostori.

Predračunska vrednost je osem milijonov in pol, viri financiranja pa so: občina Trebnje 23 %, krajevna skupnost Šentrupert 27 % in 50 % Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Predvideni rok za izvedbo je 30. junij leta 2000. Izvedla se bodo gradbena dela v višini pet milijonov in pol in skoraj dva milijona elektroinstalacije. Vendar pa bo uresničitev vsekakor odvisna od odobritve zahtevka na Ministrstvu.

Naj predstavim še doslej izvedena dela v okviru programa obnove graščine na Veseli Gori:

Na podlagi projekta je bil v letu 1996 izdelan načrt obnove graščine na Veseli Gori. Le-ta predvideva ureditev prostorskih pogojev za stalno razstavo kmečkega orodja, prostora za razstavljeno zbirko Petra Pavla Glavarja, trgovinske in gostinske prostore, informacijsko pisarno, društvene prostore, vinsko klet z degustacijskim prostorom in z vinoteko. Poleg tega so bila izvedena še dela I. faze obnove graščine - preko tri milijone. V letu 1997 se je pričela II. faza investicijske ureditve Vesele Gore - ureditev ostrejša - v višini 5 milijonov, lani je bila odobrena III. faza v vrednosti šest milijonov in pol - nanašala pa se je na ureditev sanitarij, hodnikov in greznice. Ta dela naj bi bila končana po pogodbi do 30. junija 1999.

Tako vse kaže, da bo že na začetku novega tisočletja dobila graščina na Veseli Gori popolnoma novo vlogo.

Tone Gričar

POVEČAN VRTEC - ŠE LETOS?

Letos mineva dvajset let, odkar imamo v Šentrupertu vrtec. Sprva ni bilo preveč zanimanja za takšno obliko predšolske vzgoje in se je vedno našel prostor za vse prosilce. Že kar nekaj časa pa je tako, da je prosilcev več, kot je prostih mest, zato je precejšnja čakalna doba. Že pet let pa trajajo prizadevanja, da bi se vrtec povečal in bi tako namesto 22 lahko sprejeli 34 otrok. Vendar pa čas ni bil naklonjen in šele letos nam je uspelo, da smo prišli v program občinskega proračuna, hkrati pa je povečanje vrtca zajeto tudi v krajevnem samoprispevku. Načrt za povečanje je naredil dipl. inž. arh. Blaž Slapšak, zdaj pa čakamo na lokacijsko in gradbeno dovoljenje in srčno upamo, da bomo ob koncu koledarskega leta že lahko ustregli tistim prosilcem, ki jim za 1. september nismo mogli ugoditi. Še vedno pa priporočamo, da vsi tisti, ki nameravajo oddati prošnjo, to čimprej storijo, saj se tudi čakalna doba točkuje in tako pripomore k prednosti.

Jaže Zupan

STIKI Z JAVNOSTJO

Ker je zelo pomembno, da krajanji lahko svoje želje izražajo tudi na krajevni skupnosti, bodo odslej uradne ure:

ponedeljek in torek: od 8. do 11. ure

sreda: od 12. do 15. ure

četrtak: od 18. do 20. ure

Kdor bi se želel pogovoriti s predsednikom sveta, naj sporoči tajnici, le-ta pa bo uskladila dogovor.

Irena Ribič

PLASTA ŠENTRUPERT - NEKDAJ IN DANES

Po drugi svetovni vojni oblasti niso bile naklonjene gospodarskemu razvoju Šentruperta. Ljudje so se preživljali predvsem s kmetovanjem. Ker v kraju ni bilo možnosti za zaposlitev, se je veliko krajanov odselilo v druge kraje in le redki posamezniki so se po študiju vrnili v domači kraj.

Ko pa so se pokazale možnosti za razvoj drobnega gospodarstva, so tudi le redki posamezniki zagrizli v to kislo jabolko.

Me prvimi, ki se je upal spopasti z negotovo prihodnostjo in je v svoji delavnici zaposloval tudi sokrajane, je Jože Freljih. Z vztrajnostjo, z znanjem in s sposobnostjo je svojo dejavnost širil, njegovo delo pa ravno tako uspešno nadaljuje sin Franc, tako da je danes Plasta srednje veliko podjetje, ki zaposluje okoli sto delavcev, torej v našem kraju največ. In ravno zato smo se odločili, da njene začetke, razvoj in načrte za prihodnost predstavimo tudi v našem glasilu.

Pogled na kompleks Plaste iz zraka (foto: Marjan Brčar)

Gospod Jože Freljih, kaj Vas je spodbudilo, da ste se 1970. leta odločili zapustiti Dano in se posvetiti novi dejavnosti - predelavi plastičnih mas?

To je dolga zgodba. Če danes, po skoraj 30 letih, pomislim, bi rekel, da sta me gnali močni želji, da bi postal samostojen, hkrati pa da bi nekaj naredil za Šentrupert. Zakaj sem izbral ravno plastiko? Temu je botrovalo preprosto razmišljanje, da je predelava plastike enostavna, avtomatizirana, nova, s tem pa tudi donosna, in še kaj. Seveda pa se je kaj hitro pokazalo, da ni rože brez trnja.

Nam lahko podrobneje predstavite Vaše začetke v obrti?

Začetek moje obrti ni bil rožnat. Tudi to je posebna zgodba. Zamislil sem si, da bom zamenjal Daninega dobavitelja plastične embalaže. Vendar s tem ni bilo nič. Zato je bilo ponovno treba začeti.

Bil sem brez ustreznega znanja, nisem imel izkušenj, trg mi je bil nepoznan. To je bilo popolnoma novo področje, ki ga je bilo šele treba spoznati. Nova dejavnost pa je tedaj samo požirala denar, dala pa ničesar.

Vendar sem kljub vsemu imel srečo. Dobil sem službo trgovskega zastopnika za Ljubljano. To je bilo dobro plačano

delo, poleg tega pa nisem bil vezan na delovni čas, pač pa samo na učinek prodaje in tako bil tudi plačan. Tu mi je prav prišlo znanje iz Dane in poznanstva. Bil sem uspešen, hkrati pa imel zasnovo za razvoj. Tako sem začel postopoma izdelovati različne izdelke. Začel sem s kipelno veho za mošt - to je bil prvi izdelek. Posnel sem jo po francoskem vzorcu, ki sem ga kupil v Trstu. Temu je sledila 5-litrska ročka za Cinkarno Celje, 5-litrska ročka za Jub iz Dola, izdelki za Tomos iz Kopra, delali smo za Plastik iz Kanala, za Presad in še za koga.

V prejšnjem sistemu čas ni bil naklonjen, da bi privatniki, kot so nas imenovali, zaposlovali tujo delovno silo; to je bilo posebej obdavčeno. Sprva je bilo dovoljeno zaposliti le tri delavce, postopoma pa je prišlo do 15 delavcev. Takšno stanje je trajalo kar nekaj let.

Vendar pa zakon ni omejeval samo zaposlovanja; moja obrt je bila zelo tvegana, saj sam nisem bil prepričan, ali bom uspel. Obrt sem prepisal na ženo, sam pa ostal v službi. Zaposlil sem mlade fante, ki niso imeli kaj izgubiti. Prvi je bil Stane Okoren, ki ni imel niti petnajst let, ko je začel hoditi k nam. Za plače sem zaslužil s svojo službo; takšno stanje je trajalo kar nekaj let. Nato pa sem ugotovil, da nas obrt lahko preživlja - popolnoma sem se posvetil obrti in od tedaj smo hitreje napredovali.

Na kakšne težave ste naleteli pri svojem delu?

Danes je zelo moderno, da pretiravaš s težavami, ki si jih imel v socializmu. Svojo plastičarsko obrt sem začel okoli 1970. leta, ko je tedanji režim že spoznal vrednost "privatne pobude". Po zakonu vztrajnosti so bile še prisotne misli o škodljivosti privatništva v socializmu, vendar bolj v besedah kot v dejanjih. Seveda je bilo nevarno biti prvi petelin, ker režim ni maral izstopanj. Težave so bile zaradi neurejenosti gospodarstva, predvsem zaradi neplačevanj računov, omejitve uvoza strojev in repromateriala in širitve obrata. Drugače pa je bilo s trgom, kjer se je izdelke dalo prodati za dokaj dobro ceno. Položaj je bil ravno nasproten današnjemu.

Kako ste svoje izdelke tržili?

Predelava plastike je avtomatizirana, serijska proizvodnja. To sem spoznal od vsega začetka, zato sem skušal dobiti čimvečja naročila enakega izdelka. Oskrboval sem pet, šest velikih tovarn (v trgovino sem malo prodajal), ki so zapolnile moje zmogljivosti. Veliko je bilo truda, da so te sprejeli; ko pa si bil sprejet in bil soliden, si imel delo zagotovljeno. Tako reklama sploh ni bila potrebna. Najvažnejša je bila kvaliteta, pravočasni roki dobave in dostopna cena.

Kako ste postopoma širili obrtno delavnico, program izdelkov in število zaposlenih?

Omenil sem že, da je režim počasi popuščal. Dovoljeval je večje število zaposlenih, laže si prišel do uvoženega stroja, počasi pa so začeli celo spodbujati širitev obratovnic in celo nuditi kredite. Širili smo se, kot je bilo največ dovoljeno. Ko se je sin Franc odločil, da bo nadaljeval obrt, smo začeli misliti na nove prostore. Ti so omogočili nadaljnjo širitev PLASTE, kot smo poimenovali obrat. Pred desetimi leti sem se upokojil in vse prepustil mlajšim. Ti so zastavili nov proizvodni program folij, obdržali pa so tudi starega, seveda pa so vse zelo modernizirali in povečali.

Ali lahko primerjate današnje obrtništvo in podjetništvo z Vašimi začetki?

Razlika je ogromna. V socializmu so obrtnike (podjetniki so se skrivali pod istim imenom) omejevali predpisi, ki pa se na srečo niso vedno izvajali. Trg je bil lačen izdelkov in uslug. Cene so bile odlične, čeprav je bilo treba čakati na plačilo. Vendar nobeno podjetje ni šlo v stečaj, poslovna morala je bila solidna, s podjetji smo sodelovali in se dopolnjevali. Konkurenca so nam bila družbena podjetja s svojo veliko režijo. Obrtniki smo bili ob minimalni režiji vedno konkurenčni in še dobro smo zaslužili.

Danes je precej drugače. Predpisi načelno ne omejujejo gospodarske dejavnosti, omejujejo te pa trg, domača in tuja konkurenca, zahtevnost v vseh pogledih - kvaliteta, cene, roki, finance.

Prej je izdelkov manjkalo, zdaj jih je preveč. Temu so bili tudi primerni pogoji poslovanja. Mi smo lahko še marsikaj improvizirali, popravljali napake, se izgovarjali, danes pa tega ni. Na trg lahko prideš samo, če si boljši od konkurence.

Kdaj ste se odločili, da boste svojo dejavnost prepustili sinovom?

Že nekaj let pred mojo upokojitvijo je Franc sodeloval pri vodenju obrti. Po diplomi in odsluženju vojaščini je takoj začel delati in spoznavati obrat. Ko sem odšel v pokoj, je povsem obvladal položaj. Pred tem smo zgradili nove delavnice in preselili proizvodnjo. Sinova sposobnost, novi obrati, dobro gospodarjenje in novi časi so prinesli nesluten razvoj, ki sem ga zelo vesel.

Kako zdaj zapolnjujete svoj prosti čas?

Posvetil sem se vinogradništvu in kletarstvu, konjičkoma, ki sta mi bila ljuba od mladih nog. Oboje me spominja na očeta, ki mi je komaj desetletnemu za vedno vлил ljubezen do trte, vinograda, Zadrage in lepe šentruperske doline. Nikoli mi ni bilo v življenju dolgčas in tudi sedaj mi ni in tudi načrtov mi nikoli ne zmanjka. Vesel bom, če mi jih bo kdo od sinov ali vnukov pomagal uresničevati.

Franc Frelj je bil eden izmed prvih diplomantov, po poklicu je diplomirani ekonomist, ki se je po končanem univerzitetnem študiju vrnil v domači kraj. Najprej se je v Plasti zaposlil, od leta 1980 pa je tudi sam obrtnik.

Kakšna je bila Vaša študijska pot in kako se spominjate svoje vrnitve iz mesta v kraj svojega otroštva?

Otroška leta sem preživel v Šentrupertu, nato smo se preselili v Ljubljano, kjer sem končal osnovno in srednjo šolo ter fakulteto. Odrasel sem tako rekoč v Ljubljani. Po končanem študiju - leta 1978 - sem se vrnil v Šentrupert, kjer sem se zaposlil na praznik dela pri mami Justini, saj je oče poleg svoje obrti vodil še obrt, ki se je glasila na mamo.

O svoji vrnitvi govorim predvsem zato, ker je bilo zelo malo ljudi, ki bi po končanem izobraževanju razmišljali o vrnitvi na deželo. Življenje v mestu je bilo veliko bolj lagodno in perspektivno. Moji odločitvi so se čudili vsi prijatelji, znanci in celo brata, saj se jim je zdela nerazumljiva.

Ko sedaj po dvajsetih letih gledam nazaj, se velikokrat spomnim tistih dni in se včasih tudi sam sprašujem, če sem se prav odločil.

Kako se spominjate svojih obrtniških začetkov?

Ko sem začel z obrtjo, je bilo v Plasti le pet delavcev, in sicer: Stane Okoren, Peter Pavlin, Andrej Urbič, Franci Jakoš in Rudi Končina. Z vso energijo sem se zagnal v posel in kmalu sem vse obvladal. Tudi tehnologija mi ni bila neznanka, saj sem na strojih delal že v dijaških letih. Pri vodenju mi je pomagalo znanje, ki sem si ga pridobil z izobraževanjem, in pa očetovi nasveti.

Se je problematika majhnega kraja, kot je Šentrupert, odražala tudi pri Vašem delu?

Prav gotovo. Velik problem je predstavljala predvsem nerazvita infrastruktura. Oče, ki je bil takrat predsednik sveta krajevne skupnosti, se je veliko ukvarjal ravno s problemi infrastrukture na območju Šentruperta, saj je vedel, da je to osnova za napredek kraja. V tistem času je bila v Šentrupertu samo ena telefonska številka in še ta le na pošti. Če si hotel kam poklicati, so bile tudi telefonske zveze tako slabe, da bi velikokrat posel prej opravil, če bi potoval z avtomobilom. Problem so predstavljale tudi slabe ceste, ki niso bile skoraj še nikjer asfaltirane.

Kateri dejavniki so zlasti vplivali na hitri in uspešni razvoj Plaste?

Plasta se je začela zelo hitro širiti. Hiter in uspešen razvoj podjetja je odvisen od cele vrste faktorjev, kot so: iznajdljivost, pravilna ocena dogajanja, pravilna odločitev o investicijah, glavna pa sta delavnost in prisotnost v vsakem trenutku. Pozabil sem še na en pomemben faktor, to je sreča. Če se te pri poslih drži smola, ti vse drugo nič ne pomaga.

Koliko je danes zaposlenih v Plasti in kateri proizvodni programi so v ospredju?

Danes je Plasta srednje veliko podjetje in v vseh organizacijskih oblikah zaposluje približno sto ljudi. Od prvotnega proizvodnega programa je do danes le malo ostalo. Glavni proizvod so sedaj široke agrarne folije, po katerih se uvrščamo med največje v državi.

Kakšni so Vaši načrti za prihodnost?

V zadnjih petih letih smo ogromno investirali, tako v prostore kot v stroje. Naš načrt za prihodnost pa ni več širitev, ampak obstoj, saj je konkurenca v zadnjih časih vse hujša. Želimo si, da bi lahko še naprej normalno poslovali, izpolnjevali svoje obveznosti do bank, dobaviteljev in zaposlenih v našem podjetju. Želim, da bi v prihodnosti v Plasti delali otroci naših delavcev, ki bi se po končanem študiju v čim večjem številu vrnili v rojstni kraj, tako kot sem se jaz, saj so možnosti za razvoj v našem okolišu neprimerno boljše, kot so bile pred dvajsetimi leti.

Pridružujemo se zadnjim željam, ker vemo, da bodo ravno delovna mesta privabila ljudi iz mest v domači kraj. Brez šolanih in delovnih ljudi pa tudi napredka Šentruperta ne moremo pričakovati.

Zvonka Krištof

NOVICE IZ ŽUPNIJE

PRVO OBHAJILLO

Navada je, da otroci, ki so prvo leto pri rednem verouku, pristopijo k prvemu svetemu obhajilu. Na ta dogodek so se vse leto vneto pripravljali z gospodom župnikom Mirkom in s sestro Ivanko, katehistinjo. Še posebej zadnje dni - med devetdnevnico - je bilo čutiti nestrpnost pričakovanje, ko bodo prvič prejeli Jezusa v svoje srce. Otroci so skušali polepšati svoj praznik z znanimi molitvami in s primernimi otroškimi pesmimi. Pritegnili smo tudi starše, ki so skupaj z otroki opravili sveto spoved in se tako duhovno pripravili na slovesen trenutek. Starši so marsikaj naredili za slovesnost dogodka - počistili in uredili so cerkev in okolico ter pripravili malico. V nedeljo, 16. maja, je bilo dvajset prvoobhajancev, med njimi štirje s Cirnika. Po sveti maši je sledilo še fotografiranje, na trgu pred

foto: J. Platiše

cerkvijo pa je naše slavje polepšala še godba iz Mengša. Veselje je bilo videti nasmejane obraze naših otrok. Naj jim naša molitev in zgledno življenje pomagata pri dozorevanju v dobre kristjane in poštene krajanje.

Sandi Osojnik

ŠMARNICE V ŠENTRUPERTU

Maj je bil v naši župniji zelo živahen - tudi zaradi pobožnosti šmarnic, ki jih skozi ves najlepši mesec obhajamo. Že tretje leto zapored smo se ob večerih zbirali kar po vaseh in podružničnih cerkvah, da bi z molitvijo, s pesmijo in z branjem počastili nebeško mater Marijo, ki ji je posvečen mesec majnik. Zelo malo je osnovnošolskih otrok, ki se niso udeleževali te pobožnosti na vsaj enem izmed štirinajstih krajev. Večina je prihajala kar vsak dan, mnogi tudi s starši ali staro mamo. Mladi so se navduševali ob kratkih poučnih zgodbicah, ki jih je zapisal Slomšek, zbirali šmarnične listke ter z njimi sestavljali pobarvanko - podoba kmečke idile s Slomškovi medaljonom. Zadnji dan so se vsi zbrali v župnijski cerkvi, kamor je vsakdo prinesel Slomškovo pobarvanko ter bil deležen kakšne lepe nagrade, najzvestejšim obiskovalcem pa je bila podeljena tudi posebna pohvala. Še posebej živahno pa je bilo dan prej na farovškem dvorišču, kjer smo se zbrali s starši, jim zapeli in zaigrali na inštrumente in pripravili nekaj skečev. Za sklep pa je bila še igra med dvema ognjema, kjer so otroci premagali starše.

Lepo je, da so se šmarnice ohranile kljub večkrat neugodnim razmeram. Zahvaljujem se vsem voditeljem šmarnic in vsem domačim, ki vedo, kaj povezuje otroke, družine in vasi in si skupaj prizadevajo za lepše življenje.

Sandi Osojnik

BIRMA V ŠENTRUPERTU

Ramovševa mama z Vihra nam je povedala, kako se spominja svoje birme:

“Pripravljali smo se vsak po svojih močeh. Takratni birmovalec je bil škof Bonaventura Jeglič. Starši so skrbeli, da so birmanci dobili krščanske botre. Moja botra je bila Škarjetova mama, ki je imela istočasno dve svoji hčeri pri birmi in je še nas povabila k skupnemu praznovanju pri njih doma.

Tudi na zunaj se je videlo, da se nekaj dogaja. Po možnostih so po vaseh napletli vence in postavili mlaje. Nadvse slovesen je bil prihod birmovalca - škofa. Naproti so mu pohiteli predstavniki društev in družb, kakor tudi sam župan, ki je znal primerno pozdraviti škofa.

Praznovanje birme je bilo nekaj lepega, čeprav niso bila tako bogata darila, kot so danes. Res pa je, da vsak čas prinese svoje, tako da nikakor ne bi rekla, da je bila birma nekaj nekaj drugega. Je pa vsaka birma nekaj velikega za vse nas, velik doživljaj.”

In birma danes?

Težko bi rekel, da je birma danes nekaj drugega, kot je bila včasih. Vsekakor je birma doživetje za birmanca, za njegovo družino in za župnijo. Sprašujem pa se, ali birma lahko pomaga tudi pri povezovanju med krajanji.

Vse priprave na zakrament svete birme morajo pomagati pri graditvi otrokove osebnosti. Tako bo tudi njegov korak v življenje bolj gotov. Ker pa so otroci neprecenljiva vrednost vsake družine, se nehote v te priprave (tako daljne kot bližnje) vključujejo tudi starši, nenazadnje tudi zato, ker jim ne sme biti žal truda, ki ga vlagajo v celostno vzgojo svojih otrok. Tako je lažje razumeti pogostna srečanja z birmanci, pa tudi s starši. Tudi po tem spoznavamo, da se vse življenje učimo. Otroku nujno potrebuje spremljanje svojih staršev v vseh obdobjih svoje rasti. Zato se mi zdi, da bi bilo zelo narobe po birmi reči: “Zdaj smo pa opravili!” Pa se - žal - tudi to zgodi. Sveta birma pa ima še drugo razsežnost: je zakrament potrditve, ko spoznamo pot “veselega oznanila” - to je Evangelija in se zato za birmo tudi odločamo. Le tako bomo vredni darov svetega Duha, ki jih prejmemo po škofu birmovalcu, nasledniku apostolov.

Mirko Simončič

SVETA BIRMA

V nedeljo, 27. junija, bo ob 15. uri v naši župnijski cerkvi izredna sveta birma. 54 mladih iz župnije Šentrupert bo potrjeno v veri po rokah škofa Alojza Urana. Za ves kraj je to nova priložnost sodelovanja in povezanosti, za vse kristjane pa izziv v odločitvi k bolj zavzetemu krščanskemu življenju.

Sandi Osojnik

KULTURNA DEDIŠČINA ŠENTRUPERTA

SKEDLOV NAGROBNIK

Na pokopališču v Šentrupertu je ohranjeno dosti zanimivih sporočil o naših prednikih, enega od teh, Skedlovo grobnico in njen nagrobnik, si bomo поблиže ogledali.

Postavljena je nekako sredi severnega zidu na dvignjeni ploščadi, ograjeni z ornamentirano železno ograjo in ob zidu dostopna preko stopnic, ki so včasih potekale v osi spomenika, s čimer je bil dominantni položaj celote še bolj poudarjen. Skedlova grobnica je torej nespregledljiva v svojem okolju in presega prostorska merila ureditve pokopališča, če naj bi bila ta podrejena načelu enakosti med mrtvimi.

Tudi zato, posebej pa še zaradi nemško izpisanih imen na osrednjem, visokem nagrobniku, učinkuje grobnica, ki se ji sicer ne bi sramovalo nobeno mestno pokopališče, preveč gosposko in zato odtujeno, čeprav so bili v njej pokopani pokojniki Šentrupercani iz slovenske rodovine, ki jih želim na kratko predstaviti.

Meni znani podatki o Skedlovi (izg. Škedlovi) družini se začno z imovitim kmetom Ignacem Skedlom iz Šentruperta, ki je postal zemljiškoknjižni lastnik posestva in hiše št. 22 v Šentrupertu na podlagi izročilne pogodbe 8. aprila 1817. Po navedbi protokola stavbnih parcel občine Šentrupert (28. februarja 1826) je bil Ignac Skedl posedoval v Šentrupertu tudi druge nepremičnine, med drugim gospodarska poslopja in dvorišče za nekdanjo občinsko stavbo in vsaj del te stavbe (hiša št. 18) je bila Skedlova last kot tudi nekaj kleti pod nekdanjim taborskim obzidjem okrog cerkve.

V zakonu z Uršulo, rojeno Florjančič (z Bistrice?) so se jima rodili trije sinovi: Franc (30. avgust 1809 - 6. oktober 1866), Jožef Mihael (1811 - 13. februar 1868) in Janez (1819 - 24. julij 1891); njihova življenjska pot je vodila iz šentruperskih šolskih klopi preko gimnazije v Novem mestu na vseučilišče na Dunaju in v Gradcu, od tam pa na ugledna službena mesta v takratni Avstriji.

Po smrti Ignaca Skedla (20. aprila 1858) je bila domačija v Šentrupertu na podlagi dedne pogodbe (30. aprila 1863) dodeljena otrokom in vnukom, med katerimi pa ni bilo nemških naslednikov. Tako je Ana Bizjak iz Ševnice pri Trebnjem, poročena z Josipom Frelihom iz Ložic v Vipavski dolini, kupila Skedlovino na temelju kupnih pogodb leta 1892 in 1893.

Skedlova družina je v dveh rodovih dosegla svoj višek, od očeta in matere kmečkega stanu, do sinov, visokih izobražencev, ki so vsi po vrsti tako radi obiskovali rodno vas, dom v njej pa izgubili. Edino vnuk Ignaca Skedla, dr. Arthur Skedl, je zapolnil vrzel po prodaji domačije v Šentrupertu, ko je kupil grad v Škrljevem od družine Vašič.

Kdo - določneje - so bili pokojniki, čigar imena so po datumih smrti izpisana na nagrobniku? Prva na vrhu je mati Uršula, rojena Florjančič, ki je umrla 8. maja 1827, po več kot tridesetih

letih ji je sledil mož Ignac Skedl (20. aprila 1858) in nato sin dr. Joseph Skedl (13. aprila 1868). Kot c. kraljevi univerzitetni profesor je na univerzi v Gradcu predaval denarništvo in kazensko pravo (in to v slovenščini vsaj pet let!). Bil je velik strokovnjak, priljubljen učitelj, ki je tudi gmotno pomagal marsikateremu slovenskemu študentu. Povezan je bil z Bleiweisom in s slovenskim preporodnim gibanjem.

Ni znano, čigav sin in čigava hči sta bila leta 1874 umrli Ignaz Skedl in Ursula Skedl (umrla 24. januarja 1891).

Naslednji v smrti je bil dr. Johann Skedl (1819 - 24. januar 1891), na dunajskem vseučilišču promovirani doktor prava, ki je imel v Novem mestu cvetočo odvetniško pisarno in bil tudi (20. oktobra 1863 izvoljeni) deželni poslanec za volilno okrožje Trebnje.

Marie Skedl (umrla 10. julija 1892) je bila morda hči Jožefa Skedla.

Anna Skedl (22. februar 1856 - 18. avgust 1920) je bila hči najstarejšega sina dr. Franca Skedla, ki pa ni tukaj pokopan. Na dunajskem vseučilišču je leta 1836 doktoriral iz medicine, kot zdravnik pa je najpoprej deloval v Dvoru pri Žužemberku pri Auerspergovi topilnici, nato pa v Novem mestu v kresijskem uradu za zdravstvene zadeve. Po otvoritvi prisilne delavnice v Ljubljani leta 1847 se je zaposlil v tej ustanovi in nazadnje sprejel mesto kresijskega fizika v Ljubljani.

Ana Skedl je bila slikarka in pianistka, ki je tudi javno nastopala. S skrbno in prikupno potezo je slikala nabožne slike, portrete, krajine. V župni cerkvi na levem stranskem oltarju visi njena slika Roženvenska kraljica miru, na Veseli Gori v kapeli Žalostne matere božje pa slika Sveti Francišek (1879).

Zadnja pokojnika sta Marie Skedl (umrla 5. januarja 1915), žena dr. Jožefa Skedla in mati dr. Arthurja Skedla, Nemka po rodu, zaradi katere se je sin štel za Nemca.

Dr. Arthur Skedl (7. julij 1860 - 5. junij 1923), tudi pravnik, je na novo ustanovljeni univerzi v Černovicah v Bukovini predaval civilno pravo od leta 1886, potem pa isti predmet od leta 1912 na univerzi v Pragi.

Počitnice je vsako leto preživel v Šentrupertu oziroma v gradu v Škrljevem. Poskrbel je tudi za grobnico v Šentrupertu, kamor je dal prepeljati očetovo truplo iz Gradca.

Vsi Skedli so bili z vsem srcem zavezani rodnemu kraju, svoje slovenstvo pa so - razen dr. Arthurja Skedla - poudarjali tudi v tujem okolju. Vsekakor gre za imeniten rod iz Šentruperta, ki je bistre glave zakoračil v svet, dosegel vrhove, vendar ni pozabil korenin. Mogoče nam bo po vsem tem vedenju Skedlova grobnica na pokopališču v Šentrupertu bližja.

Pri vsem tem pa me spremlja pomisel na kmeta Ignaca Skedla: Ali je bil, potem ko je omogočil vsem trem sinovom najvišjo izobrazbo in pot v najbolj ugledne kariere, zato osebno kaj bolj srečen? Kdo mu je stal ob strani, ko mu je žena Uršula zdavnaj umrla? Ob razdelitvi dediščine po pokojnem Ignacu Skedlu 30. aprila 1863 se omenja njegova vdova Ana, ki naj se ji zagotovi preužitek. Njenega imena pa na nagrobniku družine Skedl ni.

Majda Frelj - Ribič

USPEŠNO ŠOLSKO LETO

Ko ob koncu šolskega leta pregledujemo uspešnost, si skoraj vedno pravimo: Drugo leto pa ne bo tako uspešno, saj je nekaj najboljših učencev končalo šolanje. Kako lepo je, ker nas vsako leto kakšen učenec prijetno preseneti; tako se nizajo uspehi iz leta v leto in tako tudi letos.

Res, kljub svoji majhnosti doživljamo lepe uspehe - tako pri interesnih dejavnostih kot pri samem pouku.

Začnimo s športnim področjem, saj šolsko športno društvo združuje veliko učencev. V preteklosti smo kar nekaj let sodelovali v Šolski košarkarski ligi, letos smo zaradi svoje majhnosti in manj ugodnega materialnega položaja to opustili, a kljub temu košarki še naprej posvečamo pozornost. Tako so bile tudi letos starejše deklice pod mentorstvom Igorja Silvestra najboljše v občini, na področnem prvenstvu pa so zasedle drugo mesto. Na atletskem prvenstvu v občini je bila v teku na 1000 metrov prva Teja Brezovar, na področnem tekmovanju pa se je med našimi učenci spet najbolje odrezala Teja Brezovar z drugim mestom, na državnem tekmovanju pa je zasedla lepo enajsto mesto. Tudi v tenisu niso slabi.

Čebelarstva družina ima letos 80-letnico obstoja - in kot za voščilo ob prazniku so bili naši mladi čebelarji pod mentorstvom Jožice Gole nadvse uspešni na tekmovanju v Koprivnici, kjer sta Tamara Dolenc in Sandra Rataj v nižji skupini delili prvo mesto, v višji skupini pa sta Petra Ramovš in Sandra Prijatelj zasedli drugo mesto. Na državnem tekmovanju je bilo malo slabše, a so vseeno usvojile bronasto priznanje.

Nobeno leto ne mine, da ne bi bili uspešni pri računalniškem krožku; poleg mentorice Marinke Mohorčič sodeluje še študent Matjaž Škoda. Na področnem tekmovanju sta bila v svoji kategoriji prva Mojca Gorenc in Bojan Zupanc; Bojan je na državnem tekmovanju zasedel sedmo mesto; tekmovalci z uvrstitvijo ni bil zadovoljen, mi pa smo bili vseeno veseli njegovega uspeha, saj imajo mnogi učenci v računalništvu veliko boljše pogoje, kot so na naši šoli - marsikateri tekmovalci obiskujejo posebne tečaje za računalništvo.

V modelarstvu sodelujemo pod mentorstvom Marinke Mohorčič že kar dolgo časa. Na področnem tekmovanju je Blaž Kuhar zasedel drugo mesto - na državnem tekmovanju se je tudi solidno uvrstil.

Občinska prvakinja v Veseli šoli za peti razred je pod mentorstvom Marte Repnik postala Maja Gregorčič.

Otroški pevski zbor, ki ga vodi zborovodkinja Tatjana Mihelčič Gregorčič, se je uvrstil tudi na medobčinsko revijo, marsikdaj pa olepšajo kulturni dogodek.

Treba je omeniti še, da mentorica likovnega krožka Marta Repnik redno skrbi za lepo likovno podobo v vitrinah in se udeležuje raznih natečajev. K uspešni likovni podobi pripomoreta tudi mentorici Marinka Mohorčič in Marjanca Ogrinc; vse tri so zaslužne, da so likovni izdelki naših učencev stalno razstavljeni v bivšem Agrostroju, kjer zdaj vodi Izdelavo kovinskih predmetov direktor Filip Povše - z velikim poslušom tudi za umetnost. Predmetna učiteljica likovne vzgoje Marinka Mohorčič pa vedno poskrbi, da se naši učenci udeležujejo likovnih srečanj - letos je bilo to v Mirni Peči in Kostanjevici. Da učenke ohranijo gibčnost, poskrbi mentorica ritmične skupine Nataša Brčar; spretna dekleta marsikdaj olepšajo prireditve - tako na primer ob pustovanju ali ob prireditvi za starše.

Če bi učenci upoštevali, kar slišijo pri kolesarskem krožku od mentorice Jožice Gole, potem verjetno ne bi bilo nobene

prometne nesreče. A je že tako, da je lažje spoznati kot uresničiti pravila.

Novinarski krožek je v 39. letu svojega obstoja ob mentorstvu Danice Zupan pripravil dve številki šolskega glasila Preproste besede; glasili sta izšli ob srečanju s predsednikom Bralne značke in pisateljem Tonetom Partljičem in z mladinskim pisateljem Marjanom Tomšičem. Občasno so imeli tudi šolski stenski časopis: ob kulturnem prazniku, o sreči, o pomladi in ob dnevu Sonca. Bili so redni gostje Sobotne raglje in v Kmečkem glasu, kjer so nekajkrat imeli celotno stran. Zdaj se z veseljem odzivajo tudi v krajevem časopisu. Predvsem pa so sodelovali v številnih natečajih in večkrat bili tudi nagrajeni.

Prav gotovo pa je uspeh, če je bilo med letošnjimi osmošolci kar polovico odličnih in prav dobrih in le enemu učencu ni uspelo, da bi bil brez nezadostne ocene. Letošnjo generacijo osmošolcev je usmerjala razredničarka Mira Brezovar.

Posebno dragocena pa so priznanja, ki jih dobijo učenci pri tekmovanju iz znanja. Najprej so nas razveselili pri tekmovanju za Cankarjevo priznanje iz materinščine, kjer se je obrestovalo delo mentorice Janje Jerovšek: Andreja Udovč je dobila zlato priznanje - v dolenski regiji je bila najboljša, srebrno priznanje pa sta usvojili še Teja Brezovar in Aleksandra Kralj.

Letos smo imeli težave pri matematiki, saj se na razpis nihče ni javil. Vseeno pa je Teji Brezovar pod usmerjanjem Marije Kresal uspelo približati se zlatemu priznanju iz matematike, torej ima njeno srebrno priznanje vonj po zlatu; s srebrnim priznanjem pa se ponaša Aleksandra Kralj.

Kakšno veselje je bilo pri tekmovanju iz zgodovine; mentorica Mira Brezovar je znala navdušiti - rezultat ni izostal. Na državno tekmovanje sta edini iz občine odšli Andreja Udovč in Tina Medved in se obe vrnili z zlatim priznanjem! Srebrno priznanje pa sta dobili še Teja Brezovar in Mateja Ramovš. Še boljši kot lani so bili rezultati pri kemiji; srebrno priznanje so ob mentorici Danici Vidmar usvojili Peter Frelj, Teja Brezovar in Tina Medved; Petru je manjkala manj kot točka, da bi lahko odšel še na državno tekmovanje.

Edini, ki je odšel na državno tekmovanje iz nemškega jezika, je bil Jernej Rugelj, mentorica pa je bila Polonca Rugelj.

Kajne, kako se nekatera imena ponavljajo? Učenke Andreja Udovč, Tina Medved in Teja Brezovar zaslužijo pozornost, zato je prav, da jih pobje predstavimo; motivirala jih je mentorica novinarskega krožka Danica Zupan, predstavile pa so se kar same, saj so vse tudi članice novinarskega krožka:

ZLATA IN SREBRNA DEKLETA

Z veseljem sem se prijavila za Cankarjevo tekmovanje, saj je slovenščina eden izmed mojih najljubših predmetov. Navdušena sem bila nad Pavčkovimi Majnicami, saj ni lepšega kot prebirati pesmi o najstniški zaljubljenosti. Tekmovanje sem sicer bolj vzela kot izkušnjo za prihodnje šolsko leto, zato sem bila toliko bolj vesela, ko sem zvedela, da sem kot najboljša osnovnošolka na Dolenjskem dobila zlato priznanje - sprva sem celo mislila, da se norčujejo iz mene, ko so mi to povedali.

Prijavila sem se tudi na zgodovinsko tekmovanje, saj mi je antična zgodovina zelo všeč. Ugotovila sem, da so bili Rimljani zanimive osebnosti, včasih pa tudi okrutni bojevniki. Ko sem zvedela, da sva s Tino obe dobili zlato priznanje, sem skakala skoraj do stropa, dogodek pa sva takoj proslavili s sladoledom.

Tekmovala sem še v kemiji in Veseli šoli, vendar ne smete misliti, da mi samo šola roji po glavi. Rada tudi pojem, plešem, poslušam glasbo, se zabavam, berem, vesela pa sem, ker mi NAJ prijateljice pravijo, da vedno najdem čas tudi zanje. Največ časa mi vzame glasbena šola, saj se učim igrati violino in klavir ter hodim še k pevskemu zboru v Trebnje. Pa še kup prijateljic sem našla! Pišem pri novinarskem krožku, hodim k angleščini in ritmiki ter delam v šolski hranilnici. Izdružujem zapesnice iz garna - vse sorodstvo in prijateljice sem že obdarila z njimi. Sem čisto običajna najstnica, ki me včasih nosi, drugi pa pravijo, da sem vesela in nasmejana, predvsem pa imam rada življenje.

sedmošolka Andreja Udovč

Začnem naj z bronastim priznanjem iz slovenščine, prav všeč mi je bilo, da sem tekmovala, saj so bile Pavčkove pesmi ena A. Škoda, ker nismo mogle iti štiri na regijsko tekmovanje! Dobila sem še srebrno priznanje iz kemije. Tega sem najmanj pričakovala, saj se mi je vse leto dozdevalo, da se mi malo svita, a sem nazadnje ugotovila, da je kemija vsepovsod okrog nas. Najbolj pa so mi prišli v glavo Rimljani pri zgodovinskem tekmovanju - kar zasvojili so me, še celo sanjala sem o njih; obrestovalo se mi je - dobila sem zlato priznanje. Pa ne mislite, da mislim samo na šolo, zabavam se kot vsaka najstnica - mami mi pravi, da me razganja - jaz pa tega ne zanikam. Malo kolesarim, se rolam, igram tenis, badminton in košarko, najbolj za dušo sta mi petje in ples - najraje plešem kar sama doma. Plešem pa tudi v šolski ritmični skupini, za sprostitev pa vzamem kitaro ali igram na sintetizator. Res, mnogo časa mi vzame piščica Niki - vendar sem presrečna, da jo imam; včasih pa sem jezna nanjo, ker se noče tako obnašati, kot bi se morala. Otročja sem pa še pa še - crkljanje in igračkanje z malčki mi je še kako všeč. Kaj še? Branje, pisanje, branje, pisanje - razumljivo je, da v zadnjem času najraje berem ljubezenske knjige. Veliko časa preživim tudi z domačimi, radi se imamo; čeprav sem najmlajša, pri kartanju večkrat zmagam - pa rada se lepo oblačim - moda je pomembna!

Moji dnevi so polni, pa se še vedno najde čas za televizijo in poslušanje glasbe - le kako bi brez tega! Sem, kar sem. Želim imeti mirno in uspešno življenje.

sedmošolka Tina Medved

Cel kup tekmovanj je bilo v tem šolskem letu. Najprej - matematika;

usvojila sem bronasto in srebrno priznanje, zlato pa mi je ušlo - rešila sem težavno nalogo, lahko pa prezrla. Bo pa drugo leto bolje. Pri tekmovanju iz slovenščine nisem veliko pričakovala, saj sem mislila, da je to namenjeno predvsem osmošolcem. Nazadnje pa se je izkazalo, da je v moji glavi dovolj znanja za srebrno Cankarjevo priznanje. Kaj pa kemija? Kemijo imam kar rada, saj bi rada postala farmacevtka. Tudi to področje je obrodilo sadove - spet sem bila srebrna.

Tu je še zgodovina - Rimljani so prav zares zanimivi. Ko so bili rezultati tekmovanja znani, sem spet dobila - kaj mislite - srebrno priznanje. Pri Veseli šoli se sicer na državno tekmovanje nisem uvrstila, a sem bila čisto zadovoljna s četrtim mestom v občini.

Pa ne mislite, da samo buljim v knjige - saj je še polno drugih stvari. Športnica sem; rada tečem in to mi gre kar dobro od rok, od nog, pravzaprav. Nedavno sem postala občinska prvakinja na 1000 metrov, na področnem prvenstvu pa sem bila druga - še eno srebro torej, na državnem prvenstvu pa sem zasedla enajsto mesto. Rada igram badminton, tenis, košarko, mnogokrat si ogledam kakšno tekmo po televiziji, za zabavo sedem k sintetizatorju, poslušam glasbo, "požrem" ogromno knjig - to je moj največji užitek. In ko smo ravno pri "hrani" - tudi sama večkrat kaj skuham ali spečem. Precej se družim s prijateljicami - pravkar smo sestavile ples, ki se ga na vso moč učimo, saj bo kmalu nastop. Rada imam naravo in živali v njej - včasih v naravi rišem, še raje pa o njej napišem pesmico. Kdaj pa čas preživljam z navihanim bratcem in včasih tudi pomagava pri hišnih opravilih.

Menda ste opazili, da sem čisto taprava, malce zaljubljena najstnica, ki da, če je treba, vse od sebe..

sedmošolka Teja Brezovar

RADI DELAMO

Rada pomagam mami pri pripravi kosila. Večkrat narežem korenček, olupim krompir, natrebim solato, ji prinesem kaj iz hladilnika ali shrambe in pomagam nositi na mizo. Včasih pa razdelim hrano tudi na krožnike.

Tjaša Brdar, 2. razred

Pomagam pospravljati sobo. Najprej posteljem svojo posteljo, potem pa še posteljo sestre Jerce. Potlej pospravim mizo. Tisto, kar je na mizi, dam, kamor spada. Potlej pa po tleh poborem igrače in jih dam v omaro. Sestra Jerca pobriše prah in mi pomaga pospraviti igrače. Če sva obe, so igrače hitreje pospravljene.

Urša Grebenc, 2. razred

Rad pomagam mami delati na vrtu. Spomladi okopljem zemljo in kaj posejem, poleti in jeseni pa z vrta pobiram zelenjavo. To zelo rad delam, zato si želim imeti svojo gredico.

Anže Mikec, 2. razred

Jaz najraje sodelujem pri opravljenih, ki so povezana z rožami. Z mami večkrat tuširava rožice. Jaz najprej znesem rožice v kad. Odprem vodo. Mamica mi pomaga rožice stuširati. Ko so rože stuširane, jih nesem v garažo. Mami mi jih presadi, če je treba. Nato jih znesem v stanovanje.

Rada imam rože, zato mi je všeč to opravilo.

Tanja Udovč, 2. razred

Ponavadi, ko grejo mami, ati in brat Tomaž ven delat, sem jaz varuška sestrice Irence. Včasih se igrava notri, še raje pa greva ven. Notri se ponavadi igrava frizerski salon. Takrat me Irenca sfrizira. Ko greva ven, pa se igrava na pesku ali pa se guncava, si podajava žogo, skačeva gumitvist in še kaj. Če

Bi jo morala paziti mami, zunaj ne bi bilo toliko narejenega, zato je mami vesela, da jaz pazim Irenco. Zelo rada jo pazim, saj je pridna.

Nina Bartolj, 3. razred

Večkrat pomagam očku pri urejanju okolice naše hiše. Tudi pobiranje kamenja sem se lotil. Metal sem ga na kup in potem s samokolnico odpeljal v jarek.

David Brcar, 3. razred

Bil je lep sončen dan. Z mamico sva šli na vrt. Z motiko sva okopavali gredico, na kateri rastejo jagode. Zel, ki je ostala med jagodami, sva pobrali na kup. Jagode rada okopavam zato, ker se veselim, da jih bom potem jedla.

Tanja Krajšek, 3. razred

Spomladi rada grabim travo. Ko jo pograbim, so veliki kupi. Potem travo dam v samokolnico in jo vozim v jarek. Mami me pohvali.

Barbi Lamovšek, 3. razred

Mami velikokrat pomagam tako, da pomijem posodo. Napolnim si korito z vodo in vanj natočim peno. Najrajši pomivam pokrovke, nerada pa zažgano posodo. Zraven si prižgem radio in kar plešem. Včasih kaj tudi razbijem, vendar se mami ne jezi, ker ve, da se šele učim pomivati posodo in da tega nisem nalašč naredila. Ko je delo končano, in če je dobro opravljeno, dobim kaj sladkega.

Kaja Pal, 3. razred

Najraje v hlevu raznašam kozam in ovcam hrano, suho mrvo, pšenico, koruzo in včasih jabolka. Velikokrat odpiram in zapiram vodo, da se napolnijo vedra. Ker je koštrun Izi privezan, mu nosim vodo v vedru. To delo opravljam večkrat na teden, zato ker imam te živali rad.

Nejc Ribič, 3. razred

Moja mami je šivilja in dela v šiviljski delavnici. Včasih ji pomagam pospraviti po šivalnici. Največkrat me prosi za urejanje gumbov in sukancev ter za pometanje. Za nagrado dobim žepnino ali pa mi s sestro Petro, ki je tudi šivilja, kaj novega sešijeta.

Barbara Škoda, 5. razred

Moje najljubše opravilo je pečenje piškotov. Delati pa moram tudi druga opravila in med njimi je pospravljanje. Pospravljам vsak dan, generalno pa imam ob sobotah. Pomiti moram posodo, pospraviti kuhinjo, kopalnico in stranišče, pomesti in pomiti po tleh. Nazadnje pa tla spoliram in pobrišem prah. Najraje pospravljам, kadar sem sama doma, ker mi nobeden s prstom ne kaže, kaj moram narediti.

Dani Ahlin, 6. razred

Zelo rada imam rože. Veselim se časa, ko jih sejem in sadim skupaj z mami. Najprej kupiva seme, nekaj pa ga sama pripravim tudi doma. Ker imam svoj vrtiček, vanj vsako leto posadim veliko rož. Najprej zemljo prekopljem in potolčem velike kepe zemlje. Nato vzamem semena in jih posujem po zemlji. Potem označim z vrečkami od semen mesto, kamor sem rože posejala. Posejane rože hodim zalivat in ko zrastejo in cvetejo, jih naberem in postavim v vazo v moji sobi, ki jo dišeče rožice okrasijo.

Irena Škarja, 6. razred

Člani novinarskega krožka na Osnovni šoli dr. Pavla Lunačka, mentorica Danica Zupan.

KOTIČEK ZA ŽIVINOREJCE

ŽIVALI SE PASEJO TUDI PRI NAS

V zahodni Evropi že dlje časa posvečajo veliko pozornost paši živali; v zadnjih letih pa tudi v Sloveniji strokovnjaki spodbujajo razvoj paše.

O pomenu paše, pozitivnih učinkih na živali in o morebitnih težavah, ki lahko pri tem nastanejo, smo povprašali mag. Iztoka Repa, dr. vet. med., ki si je pri številnih krajanih že pridobil zaupanje in smo ga sprejeli za "našega živinozdravnika".

Kaj je paša?

Paša predstavlja način prehranjevanja nekaterih živalskih vrst. V živinorejski proizvodnji, kamor prištevamo predvsem govedo, drobnico (ovce, koze) in konje, predstavlja paša idealen in najbolj naraven način prehranjevanja. Parkljarji (govedo, drobnica) in kopitarji (konji, osli, mežgi in mule) so se pred udomačitvijo milijone let razvijali kot pašne živali - s specifično razvitim prebavnim traktom, ki je sposoben prebavljati in izrabljati hranila z visokim deležem rastlinskih vlaken.

Med udomačevanjem je človek zaradi boljše prireje za meso, boljše mlečnosti in izrabe živali za delo rastlinojede živali prilagajal na prehrano z večjo vsebnostjo energije (škroba) iz žitaric in krmnih dodatkov (beljakovine, vitamini in minerali). Tovrstne mešanice krmil v prehrani pogosto povzročajo pri živalih različna obolenja in bolezenska stanja, kot so: kolike (ujedanje), prebavne motnje (zaprtost, driska ali napenjanje), zastrupitve, vnetni procesi (parklji, sklepi na okončinah, mastitisi).

Kakšen je vpliv paše na zdravje, plodnost in proizvodne sposobnosti domačih živali?

Prebavila rastlinojedih živali so zgrajena tako, da omogočajo dnevno uživanje velike količine vlakninaste krme, ki je nujno potrebna za normalno fiziološko delovanje prebavil ter za razvoj črevesne in želodčne (vampove) mikroflore. S pravilno pašo na urejenih in negovanih pašnikih dobijo živali vse hranilne snovi, ki so potrebne za normalen telesni razvoj. V sveži krmi (travinju) je zadostna količina škroba in beljakovin, s pašo pa živali dobijo tudi vse potrebne vitamine in rudnine. Na paši so živali na svežem zraku in se dovolj gibajo, kar ne velja za tiste, ki so na privezu. Zato so parklji in okončine pri živalih, ki se pasejo, bolj prekrvavljene in so bolj odporne. Sonce in svež zrak ugodno vplivata tudi na dihala in presnovo. Prav zaradi boljše presnove in uravnoteženega hormonalnega sistema imajo pašne živali manj problemov s plodnostjo in porodi. Zaradi paše so pojatve izrazitejšje, živali so odpornejše in bolj vitalne. Na urejeni paši (pašno-košni sistem), z ustreznim travinjem dosežemo zelo dobre proizvodne lastnosti živali: dobro mlečnost, visok prirast in dobro fizično kondicijo.

Ali lahko pride na paši do zapletov in motenj v zdravju živali?

Zaradi same paše so problemi z zdravjem živali redki. Pojavijo se lahko prebavne motnje, ki so navadno posledica slabe priprave živali na pašo ali slabe priprave pašnika (monokulture,

neustrezne sestavine travne ruše, gnojenje ...). Lahko se pojavijo količni nemiri (ujedanje), ki so lahko posledica napenjanja vampa pri govedu) ali slepega črevesa (pri konju), zaprtje ali driske. Poskrbeti moramo, da imajo živali na paši zadostno količino vode in vitaminsko - mineralne dodatke (lizalni kamen). Na neurejenih pašnikih (kamnita tla) lahko pride zaradi poškodb parkljev, sklepov ali tetiv do šepanja. Za govedo je priporočljivo, da jim odstranimo rogove, ker je tako manj možnosti za poškodbe, ki jih živali povzročijo druga drugi pri vzpostavljanju hierarhije. Živali moramo zaščititi pred zunanjimi in notranjimi zajedalci, kar dosežemo z redno preventivo. Za pašne živali predstavlja nevarnost tudi udar strele ali neprimerno vzdrževan električni pastir. Živali, ki jih sezonsko pasemo, moramo zaščititi pred divjimi živalmi (primerna ograda, ovčarski psi, zaščitno cepljenje proti steklini).

Moram poudariti, da se večini problemov z rednim nadzorom, načrtovano preventivo in s primerno urejenimi pašniki lahko izognemo.

Če pa vendarle pride do poškodb ali bolezni, kako ravnamo?

Kadar gre za obolenje ali poškodbo, je najbolje, da pokličete na Veterinarsko postajo Trebnje (telefon 44 -027), kjer vam bomo svetovali, kako ukrepati, ali pa bo prišel veterinar pregledat žival in ji bo, če bo potrebno, predpisal ustrezno zdravljenje.

Kakšen način paše pa je najbolj priporočljiv?

Pašniki so trajno s travno rušo porasla kmetijska zemljišča, ki jih izkoriščamo za pašo in jih moramo redno oskrbovati. To je najstarejša oblika rabe travinja. Najboljši način urejene paše je pašno-košni sistem. Občasna košnja pašnikov omogoča, da se ohranijo visoke trave, oslabiljene rastline si opomorejo, ruša se zravna, do golega objedena in pregnojena mesta pa izginejo. Najbolj produktivni so ograjeni čredinski pašniki (manjše ograjene enote).

Katere so še prednosti paše?

Paša je najcenejši način rabe travinja in sezonskega krmljenja živine, saj odpadejo stroški za košnjo, spravilo krme in krmljenje. Pri tem načinu prehranjevanja je tudi izguba hranilnih snovi najmanjša. Najpomembnejše pa je, kot sem že omenil, da paša ugodno vpliva na zdravje živali in izboljšanje njihovih proizvodnih sposobnosti.

Danuša Štiglic, dr. vet. med., nas je opozorila, da Republika Slovenija, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, vsako leto v Uradnem listu R. Slovenije objavi javni razpis za dodelitev subvencije za spodbujanje usposabljanja pašnikov (letos v št. 28-29/23.IV. 1999/, stran 2075). Sicer pa vam bodo o ureditvi pašnika in možnostih za pridobitev subvencije svetovali na Kmetijsko svetovalni službi v Trebnjem (g. Tone Zupančič).

Menimo, da so prednosti paše tako velike, da bomo še pogosteje videli zadovoljne živali, ki jim bosta svež zrak in dobra paša na šentruperskih pašnikih koristila, lastniki živali pa bodo razbremenjeni številnih opravil.

Zvonka Krištof

KRAJINARSKA ARHITEKTURA MED KOZOLCI

Zdaj je čas sušenja in spravila sena, žetve in s temi opravili so tesno povezani prav kozolci.

Kar je za Nizozemsko mlin na veter, je za Slovenijo kozolec. Nam, ki že vse življenje živimo med kozolci, le-ti ne pritegnejo toliko pozornosti. Potrebno se je zavedati, da se ponašamo z edinstveno arhitekturo, ki je ne najdemo nikjer drugje na svetu. Zato se moramo spoštljivo obnašati do te kulturne dediščine. Mnogi tujci, ki obišejo Slovenijo, so nad tem dosežkom ljudskega stavbarstva zelo navdušeni. Mnoge takšne objekte namreč prvič vidijo. Danes pa ugotavljamo, da je razvoj kozolca končan v takšnem likovnem in konstrukcijskem smislu, kot ga poznamo. Če se omejimo zgolj na funkcijo, so se naprave za spravilo delno suhe trave razvijale in se še razvijajo. Te sodobne oblike se kažejo v prostostojećih silosih ter zadnja, sicer zelo enostavna oblika, vendar za okolje nič kaj prijazna, so polivinilaste silažne bale, ki ležijo po travnikih po vsej naši deželi. Na žitnih poljih so zagospodarili kombajni in tako kozolcu odvzeli tudi žitne snope. Tako je kozolec ostal brez prvotnega poslanstva in danes mnogo kozolcev služi zgolj kot streha kmetijski mehanizaciji, kar je še vedno bolje, kot da jih odpišemo in prepustimo propadu.

Poglejmo si razvoj kozolca, ki je prav na Dolenjskem pripeljal do najbolj veličastne oblike med kozolci - DOLENJSKEGA TOPLARJA.

Kozolec se je začel razvijati kot posledica potrebe po sušenju žita in sena, dvignjeno od zemlje, ki je vlažna. Prvi zametki so enostavne ostrnice - prekle, zapičene v zemljo, na katerih so puščeni nekaj desetcentimetrski izrastki vej. Te ostrnice so se oblagale z napol svežim senom in tako se je seno sušilo. Ker je bilo oblaganje teh ostrnic precej težavno in zahtevno opravilo, se je pojavila druga naprava, ki je likovno že veliko bližje kasnejšemu kozolcu. Gre za nekaj pokončno postavljenih krajših debel dreves s spuščeni izrastki vej. Ti izrastki vej so služili za oporo vodoravno položenim palicam, na katere se je obešalo seno. Ker seno tako še ni bilo zaščiteno pred dežjem, se je naprava razvijala. Naslednja oblika je zelo podobna napravi, le da je dobila zasilno streho, lubje ali kaj podobnega, kar je zadrževalo dež. Naslednja stopnja pa že predstavlja veliko popolnejšo izvedbo v obliki enojnega stegnjenega kozolca. Gre za vpeljavo tesarskih zvez, streha je trdnejša ter likovno in konstrukcijsko

zaključuje objekt. Enojni stegnjeni kozolec ima včasih tudi stranske opore, predvsem na vetrovnih področjih. Same stojke z odprtini za rante so lahko lesene ali zidane (kamnite).

Zelo razširjen je kozolec na kozla ali psa. Gre za obliko, ki nastane iz enojnega stegnjenega kozolca. Tako je ustvarjen pokrit prostor, ki je služil zaščiti ljudi in voza s senom pred dežjem. V še bolj dodelani obliki dobi ta kozolec "birtah" ali plašč. Naslednja stopnja je dvojni stegnjeni kozolec, ki predstavlja v bistvu dva stegnjena kozolca, ki sta med seboj povezana in drug drugega podpirata.

Kasnejša oblika je nizki kozolec, ki nastane iz dvojnega stegnjenega kozolca, ko dobi eno streho preko celotne površine. Ta oblika je še zelo redko okrašena.

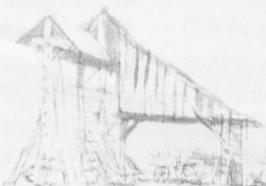
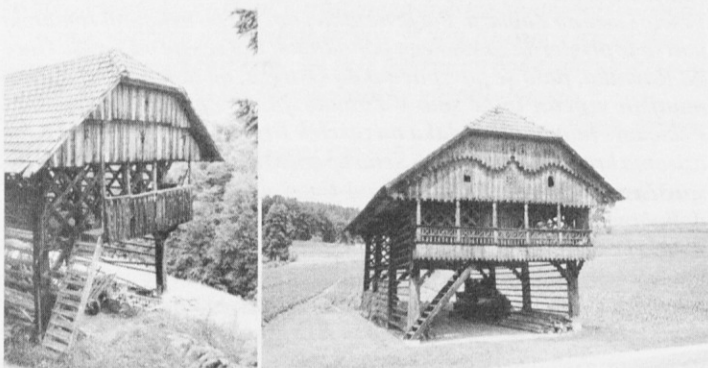
Dvojno vezani kozolec poznamo v dveh različicah. Prva izvedba je ploskovna (vezava "v eno drevo"), druga izvedba je prostorska (vezava "v dve drevesi"). Druga - prostorska - oblika daje znotraj kozolca prostor za spravilo suhega sena. Streha je lahko navadna dvokapnica, streha s čopom ali štirikapnica (predvsem v Bohinju). Ponekod imajo taki kozolci tudi podaljšek v obliki enojnega stegnjenega kozolca ("rep"), včasih sta tudi dva repa, med seboj povezana.

Kozolec, ki ima znotraj prostor za spravilo sena, dobi še nakladalno ploščad, na katero prideš po strmih stopnicah ali lestvi. Nakladalna ploščad je v enostavnejši obliki brez ograje, kasneje dobi tudi ograjo, najprej enostavno, postopoma pa se pojavlja vse več dekoracije. Tako smo dobili vse elemente današnjega toplarja, mnoge primere lahko občudujemo na našem področju, saj pravijo, da so toplarji prav v Mirnski dolini med najlepšimi. Konstrukcija je dovršena, zato pa se vsa pozornost usmeri na oblikovanje posameznih sestavnih delov - ročic, čelnega opaža, ograje nakladalne ploščadi ... V čelnem opažu navadno najdemo zanimivo izrezane simbole, letnice ter inicialke tistega gospodarja na domačiji, ki je kozolec zgradil.

Časi gradnje kozolcev so torej minili. Ostala nam je kar bogata dediščina kozolcev različnih tipov in velikosti. Poskrbimo, da jih bomo vzdrževali in ohranili tudi za naše zanamce.

Rupert Gole

Za konec si oglejmo še nekaj primerkov iz naših krajev.

Dva primera najzlahtnejše vrste - TOPLAR - prvi je z Malega Cirknika, drugega verjetno vsi dobro poznamo - stoji na Bistrici in je med najlepšimi v tej dolini. Levo spodaj je kozolec v Šentrupertu, kot ga je naslikal ak. slikar France Slana.

STOLETNICI GASILSKEGA DRUŠTVA NAPROTI

Ob vsakem pomembnem življenjskem prazniku se spomin rad vrača v preteklost. Tako tudi pri življenju društev. In če ima Gasilsko društvo Šentrupert prav v teh dneh stoletnico obstoja, je prav, da spomin poroma v preteklost.

V preteklosti so se vsi ljudje bolj zavedali, da je treba narediti kaj tudi za lastno varnost. Hiše so bile lesene, marsikdaj je bil kakšen ogenj tudi podtaknjen in je tako rdeči petelin pogosto gospodoval. Da bi bili kos velikim požarom in drugim elementarnim nesrečam, so se ustanovljale vaške straže, da bi obveščale in pomagale prebivalstvu v nesreči. Te straže so bile zametek poznejšega ustanavljanja gasilskih društev.

Tudi v Šentrupertu je bila med leti 1880 in 1890 ustanovljena požarna straža, da bi izvajala požarno zaščito in gasila požare. Zanimivo je, da je zaradi pogostih požarov že skoraj deset let pred ustanovitvijo društva takratna občina Šentrupert nastavila rednega nočnega čuvaja, ki je bdel vsako noč med dvaindvajseto uro in tretjo uro zjutraj.

Ker se je Šentrupert razvijal, hkrati pa je bila vse večja požarna škoda, so se na pobudo takratnega župana Jožeta Brcarja, posestnika iz Kamnja, sestali v prostorih Jožeta Freliha, posestnika in gostilničarja iz Šentruperta, ter ustanovili prostovoljno požarno brambo, današnje društvo. Ustanovno listino, kot danes pravimo začetku posameznega društva, so podpisali Jože Brcar, Anton Sedlar, Jože Frelih, Blaž Kovačič in Franc Knez; to je bilo 24. junija 1899. Na občnem zboru 10. septembra 1899 je 36 članov (udov) izvolilo prvi odbor: Blaž Kovačič, glavar (kasneje se je vodilni imenoval načelnik društva), Anton Sedlar, njegov namestnik. Josip Frelih je bil voditelj plezalcev, namestnik pa Franc Knez. Voditelj škropilcev je bil Benjamin Lenasi, namestnik pa Jože Jaki, voditelj varuhov Anton Vidmar je imel za namestnika Jožeta Ruglja, zapisnikar pa je bil šolski nadučitelj Aleksander Lunaček.

Članstvo je moralo biti zelo delavno, saj je iz zapisov razvidno, da je bilo letno od deset do petnajst požarov; marsikdaj so se gasilci ob požarih tudi poškodovali.

Že deset let po ustanovitvi društva so zgradili dom, ki je služil svojemu namenu vse do 1975. leta, ko je dom z adaptacijo dobil sedanjo podobo - spet obnovljeno prav za stoletnico obstoja.

Nov zagon je društvo dobilo po prvi svetovni vojni, ko so se s fronte vrnili številni člani. Že 1932. leta je bilo ob pomoči občine Šentrupert in Gasilskega društva Šentrupert ustanovljeno Gasilsko društvo Sveti Rok - današnje Jesenice. Nedavno je to društvo postalo samostojno.

Ob svoji štiridesetletnici so razvili društveni prapor.

V začetku druge svetovne vojne je odbor Gasilskega društva Šentrupert odstopil, ker ga okupator ni priznal. Precej članov je padlo, po vojni pa je nekaj prizadevnih gasilcev obnovilo društvo, prvič so dobile mesto med moškimi tudi članice.

Radosten dogodek za društvo je bil 1954. leta, ko so ob pomoči izseljenca Leona Štruklja z Brega sprejeli avto chevrolet, pripeljan iz Amerike. (Ta avto je v tistih letih, ko še ni bilo osebnih avtomobilov, prevzel tudi vloga taksija - marsikatera

porodnica se je peljala z njim!)

Ob 60-letnici društva so razvili nov prapor. Sledila so leta naglega uspeha društva, v začetku sedemdesetih let so oblikovali pionirsko gasilsko desetino, pred petindvajsetimi leti ustanovili še gasilsko desetino Zabukovje, ki se prav zdaj osamosvaja. Osemdesetletnica društva je pripeljala adaptacijo doma skoraj do današnje faze, odprli so tudi prenovljeno orodjarno. Razvoj se tudi takrat ni ustavil - prav načrti spodbujajo življenje posameznega društva; in če je bilo po devetdesetletnici čutiti rahlo zatišje, so priprave na stoletnico društva vse zamujeno nadomestile.

Življenje vsakega društva bistveno zaznamujejo njegovi predsedniki - poglejmo seznam predsednikov od ustanovitve do danes:

Blaž Kovačič, Šentrupert
 Josip Frelih, Šentrupert
 Josip Jaki, Šentrupert
 Andrej Prah, Šentrupert
 Maks Kurent, Šentrupert
 Janko Gregorčič, Slovenska vas
 Ivan Banič, Šentrupert
 Franc Kurent, Škrljevo,
 Polde Rugelj, Zabukovje
 Peter Zgonc, Šentrupert
 Anton Skušek, Bistrica
 Franc Novak, Straža
 Peter Ravnikar, Kamnje

Jaže Zupan

Zdaj je že nekaj časa predsednik Peter Pavlin - in prav je, da ob bližajočem se prazniku spregovori:

“Prostovoljno gasilsko društvo Šentrupert bo letos 17. in 18. julija praznovalo stoto obletnico obstoja in dela društva. Bilo je burno obdobje zgodovine; četudi je društvo preživelo dve svetovni vojni, je dobro napredovalo, zgrajen je bil dom, nabavljene so bile ročne in motorne brizgalne in drugo orodje za reševanje, nabavljena so bila orodna vozila, največja pridobitev pa je prav ob stoletnici, ko smo dobili avtocisterno, ki je lahko napolnjena s 6000 litri vode in je pripravljena ne le za gašenje požarov, temveč tudi za prevoz vode ob sušnih obdobjih ali kaj podobnega. Dočakali smo tudi osamosvojitveno vojno, s tem pa tudi spremenjene razmere in večjo samostojnost, ki nas toliko bolj sili, da pametno načrtujemo vsako večjo posodobitev in napredek.

Spoštovani krajan Šentruperta in okolice, bili ste z nami ob radostnih trenutkih, skupaj smo delili težave in napredovali - brez vaše pomoči tega, kar imamo danes, nikakor ne bi bilo. Kot predsednik Prostovoljnega gasilskega društva Šentrupert se v imenu vseh zahvaljujem za izkazano pomoč, hkrati pa prosim, da tudi v prihodnje skupaj načrtujemo, saj gre za našo skupno varnost. Osebnostno pa želim, da bi se prav ob stoletnici društva naše vrste pomladile, že zdaj pa vabim, da skupaj z nami počastite stoletnico obstoja društva in prevzem nove avtocisterne.

NA POMOČ!”

KAJ JE BILO IN KAJ ŠE BO

BUTARA, DOLGA 38 METROV

foto: J. Platiše

V Dragi vaščani ohranjajo lepo tradicijo, da se vsaj kdaj pa kdaj najdejo pri skupnem delu. Zelo jih združuje tudi velikonočna butara, saj že kar nekaj tednov pred tem mislijo nanjo. Tako je bilo tudi letos. Zelo so se potrudili, višina pa je bila taka, da je bilo butaro ob cerkvenem zvoniku kar težko postaviti. Toda napor se je obrestoval, saj je bila butara velika 38 metrov - ni bila v ponos samo Dražanom, pač pa kar vsemu Šentrupertu. Vodja zamisli Stane Okoren pa že zdaj misli, kako bi bila drugo leto butara še večja - kot se za okroglo leto spodobi.

Jaže Zupan

NARAVI KRADEMO SMETI

Tudi Lovska družina Šentrupert se je pridružila vseslovenski akciji NARAVI KRADEMO SMETI v soboto, 24. aprila. V akciji je sodelovalo preko 20 lovcev in preko 40 učencev šole dr. Pavla Lunačka. Čeprav je šele nedavno minila očiščevalna akcija, so bile vreče z odpadki kaj hitro polne, ponekod pa je moral tudi traktor priskočiti na pomoč. Nekaj smetišč pa je bilo samo evidentiranih in jih bomo odpravili drugič. Akcija je potrdila, da je naš odnos do narave brezbržen, če pa se združimo, lahko marsikaj tudi uredimo. Za uspešni poročili o akciji je Lovska družina s knjižno nagrado nagradila učenki Tino Medved in Matejo Ramovš.

Stojan Vojnovič in Edi Zavrl

SREČANJE STAROSTNIKOV

Srečanje starostnikov 25. aprila je minilo v splošno zadovoljstvo vseh 104 udeležencev, med katerimi so bili nekateri tudi na vozičku, razveseljivo pa je, da se vedno več udeležuje tudi moških. Med vsemi je bil najstarejši Janko Košak, ki je prav v tistih dneh zakoralak v 95. leto. Zadovoljstvo se je odražalo ob hrani, prijaznem pogovoru in ob prijetnih zvokih glasbe Otroškega pevskega zbora Osnovne šole v Šentrupertu in učencev Glasbene šole Trebnje. Predsednica Rdečega križa izraža hvaležnost vsem, ki so kakorkoli pomagali, sodelovali, podarili pijačo, predvsem pa zamisli ne bi bilo mogoče uresničiti, če ne bi bilo zagretilih članov odbora - vsem iskrena hvala!

Marija Brezovar

ROMANJE OD VESELE GORE DO ZAPLAZA

Kulturno društvo Šentrupert je 9. maja organiziralo četrto romanje z Vesele Gore do Zaplaza. Pot je nezahtevna, gre po nekdanji romarski poti in je primerna za vsakega pohodnika. Pot se vije od Vesele Gore do Ravnika, nato se povzpne do Ostreža, od tam pa preko dveh manjših vzpetin in že smo v Zabukovju. Iz Zabukovja gre proti Pečicam - mimo sadovnjaka na zaselek Brglez, kjer je meja treh far oziroma krajevnih skupnosti Šentrupert, Mirna in Dole. Z Brgleza se spuščamo v dolino do mlina pod Čatežem, od tod pa po prijazni dolini in nato v strm breg na Čatež in nato še malo višje do Zaplaza. Z Vesele Gore do Zaplaza gremo peš, ob povratku pa se starejši vračajo z organiziranim prevozom. Kljub deževnemu vremenu nas je bilo 70, z nami je bil tudi naš župnik Mirko Simončič. Oživiljanje romarske poti se bo nadaljevalo tudi drugo leto in že zdaj vabljeni, da se nam drugo nedeljo v maju pridružite!

Peter Kurent

GODBA SVETEGA RUPERTA

Kulturno društvo Šentrupert je v okviru svoje dejavnosti ustanovilo Godbo svetega Ruperta. Člani so predvsem krajan Šentruperta, ki imajo radi to zvrst glasbe. Z javnim nastopanjem Godbe svetega Ruperta želi Kulturno društvo Šentrupert obogatiti razne praznike in prireditve.

Nabavo inštrumentov je omogočil domačin Jože Anderlič, Godba svetega Ruperta pa se je javno predstavila 16. maja 1999 na trgu v Šentrupertu, praznično vzdušje pa je naredila godba iz Mengša na Gorenjskem. Vodstvo na novo ustanovljene Godbe svetega Ruperta je prevzel Marjan Brcar. Podporniku in vsem, ki so kakorkoli podprli zamisel, pa se iskreno zahvaljujem.

Peter Kurent

ŠAHOVSKI TURNIR

Šahovska sekcija Šentrupert deluje v okviru Šahovskega kluba Trebnje in ima 20 članov. Občasno organiziramo turnirje, na katerih nastopajo tudi šahisti iz drugih krajev. Tako je bil v maju v Kulturnem domu Šentrupert turnir, na katerem je zmagal mojster FIDE Miha Furlan iz Ljubljane. Na odlično drugo mesto se je uvrstil domačin Andrej Brcar, od četrtega do šestega mesta pa so si delili domačin Vinko Tomažin, Jože Hočevnar iz Mokronoga in Jože Šlajkovec z Mirne. Turnirji so sicer dobro obiskani, vendar želimo, da bi v šahovski sekciji sodelovalo več mladih igralcev. Zato bomo jeseni na šoli dr. Pavla Lunačka uvedli šahovski krožek, ki ga bodo vodili naši člani.

Andrej Brcar

CVIČKARIJA

Cvičkarija, ki je bila 29. maja, je pokazala, da si je že kar utrdila mesto med stalnimi prireditvami. Vse več je namreč vinogradnikov, ki si prizadevajo za kvalitetno vino, radi pa izmenjujejo tudi svoje izkušnje in se tudi tako marsikaj naučijo.

Leto 1998 ni bilo najbolj naklonjeno, saj je toča, ki je kar dvakrat klestila, prizadela osrednji del vinorodnega področja. Zato so bili tudi vzorci vin, ki sta jih ocenjevali komisiji za rdeča in bela vina, nekoliko slabši, vendar še vedno solidni. Stalno prizadevanje po spopolnjanju rodi uspehe, četudi so manj ugodni pogoji. Prvikrat pa se je zgodilo, da je bil tako pri ocenjevanju cvička kot pri belih vzorcih najboljši vinogradnik Andrej Prijatelj z Mirne.

Pri rdečih vinih so bili iz naše krajevne skupnosti najboljši vinogradniki Franjo Kutnar, Ivan Gorenc in Peter Jaklič, med belimi vini pa Jože Frelj, Viktor Tratar, Ivan Gorenc, Jože Majcen, med najboljšimi pa se tako pri rdečih kot pri belih vinih največkrat pojavlja družina Brcar.

Jože Zupan

STEKLASOVA POHODNA POT PO OBRONKIH ŠENTRUPERTA

Turistično društvo Šentrupert si že nekaj let prizadeva, da bi po obronkih Šentruperta uredili pohodno pot. Priprave so prav zdaj v polnem teku. Pot bodo poimenovali po zgodovinarju profesorju Ivanu Steklasi, ki nam je s svojim delom Zgodovina župnije Šentrupert dal zgodovinski spomin. Pohodna pot bo nudila poleg prijetnega razgleda veliko podatkov o pokrajini, predvsem pa bo želela tudi osveščati, saj mora naša narava ohraniti svojo lepoto. V prihodnji številki bomo pot podrobneje predstavili, saj bo uradna otvoritev v septembru, že v pripravah pa se je na pohodno pot s svojimi sodelavci in s člani Turističnega društva Šentrupert v soboto, 5. junija, odpravil predsednik države Milan Kučan. Tistega dne je bilo tudi vreme naklonjeno, da se je pokrajina pokazala v vsej svoji lepoti. Seveda pa ni šlo brez dolenijske gostoljubnosti.

Bojan Brezovar

ZMAJARSKI KLUB PRELET

Zmajarski klub Prelet Šentrupert je v nedeljo, 6. junija, pripravil srečanje zmajarjev, vendar pa je bila zaradi vetrovnega vremena precej skromna udeležba. Občudovali smo zmajarje v točnosti pristajanja - tu je bil najboljši Toni Bartolj, Anton Peterlin je bil zmagovalec v trajanju poleta, v skupni razvrstitvi pa je bil zmagovalec Miha Sluga.

Morda bo vreme naslednje leto bolj naklonjeno, saj zaradi vetra ni mogel poleteti balon in tudi daljinsko vodena letala smo lahko občudovali le na tleh in ne v zraku.

Marjan Brcar

SLOVESNOST OB OSEMDESETLETNICI

ČEBELARSKA DRUŽINE

Čebelarška družina Šentrupert je v soboto, 19. junija, slovesno

počastila 80-letnico obstoja; tedaj so najbolj zaslužnim podelili tudi priznanja. Že pred slovesnostjo pa so odprli razstavo domačina Andreja Praha starejšega, ki zdaj živi v Ljubljani; likovni samorastnik je razstavil slike in intarzijske.

Peter Kurent

POHODNA POT ŠPORTNEGA DRUŠTVA

Športno društvo Šentrupert, ustanovljeno lani, je preteklo nedeljo - 20. junija - organiziralo drugi pohod. Start je bil pred cerkvijo, nato smo krenili proti Kamnju, mimo vinogradov proti Goljeku, se za počitek in razgled ustavili v Nebesih, potem pa nadaljevali preko Velikega Vrha do Okroga, kjer smo se okrepčali v turistični kmetiji Končina. Nato smo krenili proti Škrļjevemu, od tod na Veselo Goro, krajši postanek je bil ob kapelicah na Križevem potu, nazadnje pa smo šli po polju v Šentrupert. Pot, dolgo 15 kilometrov, smo prehodili s postanki v šestih urah - v prihodnje pa želimo, da bi pohod še bolj obogatili z zanimivostmi naše pokrajine.

Marjan Jaklič

PESTRA KULTURNA DEJAVNOST V ŠOLI

Tudi v šoli se je v zadnjem obdobju zvrstilo kar precej prireditev, ki niso bile namenjene samo učencem. Omenili smo že, da je bil ob dnevu šole - 2. aprila - osrednji dogodek šentrupersko narečje. Zaradi dobrega odziva med učenci smo sklenili, da bomo v eni izmed prihodnjih števil glasila predstavili šentrupersko narečje, še posebej, ker je ena izmed vodilnih univerzitetnih profesorjev za to področje prav naša nekdanja učenka dr. Vera Štrukelj Smole.

Ko smo ob slovenskem dnevu knjige imeli srečanje s pisateljem Marjanom Tomšičem, je bil le-ta navdušen nad šolo, kot smo lahko bili vsi prisotni navdušeni nad iskreno pripovedjo, ki sta jo obogatila še ilustratorja Marjanca Jemec Božič in Lucijan Reščič.

Sredi maja je bil koncert Otroškega pevskega zbora Osnovne šole dr. Pavla Lunačka, ki ga vodi prof. Tatjana Mihelčič Gregorčič, spremljal pa je pianist Zoltan Peter, nastopili pa so tudi naši učenci, ki obiskujejo Glasbeno šolo Trebnje.

Sledile so kar tri prireditve, ki jih je pripravil vrtec. Vzgojiteljica Irena Dim je imela najprej prireditev za starše malih šolarjev, nato pa še za starše tistih otrok, ki so hodili k pestrim dejavnostim ob petkih. Vzgojiteljica Nada Kos pa je ob sodelovanju pomočnice Mire Lovše pripravila sklepni koncert za vse tiste starše, ki so redno imeli otroke v vrtcu.

Čebelarški krožek se je predstavil tudi na osrednji slovesnosti ob 80-letnici Čebelarške družine Šentrupert - Mirna. Otroški pevski zbor je sodeloval tudi na prireditvi v Trebnjem ob počastitvi življenjskega praznika skladatelja Jakoba Ježa. Zadnja prireditev pa je bila 21. junija, ko so učenci z razredne stopnje in ritmična skupina pod vodstvom razrednih učiteljic prof. Nataše Brcar, Jožice Gole, Marjance Ogrinc in Marte Repnik pokazali, da mladi marsikaj zmorejo - kdaj pa potrebujejo tudi počitek, da bodo z novimi silami odšli v šolsko leto na prelomu tisočletja.

Jože Zupan

PRIPRAVE NA STOLETnico GASILSKEGA DRUŠTVA

Priprave na stoletnico Gasilskega društva Šentrupert potekajo v polnem zamahu. V maju smo pričeli obnavljati stavbo gasilskega doma in jo bomo v celoti obnovili od kleti do podstrešja. Na novo bodo prebarvana okna in vrata ter tudi na novo narejeno pročelje. Na steni pred Lunačkovo hišo je zaživela slika svetega Florjana, vrnjena pa bo tudi plošča, posvečena vsem padlim gasilcem v prvi in drugi svetovni vojni. Na stolpu smo pritrdili novo sireno, ki bo povezana v sklop Gasilske zveze Trebnje ter centra za obveščanje. Za gasilce iz Šentruperta pa je bil radosten dan v petek, 22. maja, ko so iz Maribora pripeljali novo gasilno cisterno; to je ena izmed največjih pridobitev v stoletni zgodovini društva.

V okviru stoletnice Gasilskega društva je bilo v nedeljo, 23. maja, občinsko gasilsko tekmovanje za člane, članice in veterane. Pri članih v kategoriji B so prva tri mesta pripadla Prostovoljnim gasilskim društvom Velika Strmica, Šentrupert in Velika Loka. Med veterani je šentruperska ekipa zasedla peto mesto.

Osrednja počastitev stoletnice Gasilskega društva Šentrupert bo 17. in 18. julija 1999; tedaj bo tudi prevzem in blagoslov novega vozila. Že zdaj vabljeni!

Peter Kurent

IZ SKRINJE LJUDSKEGA IZROČILA

OBDELANI STEBRI V ŠENTRUPERSKI CERKVI

V prvi številki ŠentRUPERTA je Kristina Majcen iz Drage prisrčno opisala ljudsko pripovedko o zidavi zvonika v Šentrupertu in cerkvice na Okrogu. Da pa ti zidarji niso bili od muh, si danes oglejmo še čudovito obdelane stebre v šentruperski cerkvi.

Na vzhodu naše fare je hribovit zaselek, ki se imenuje Slape. Sicer spadajo Slape pod vas Hom, ki je tako razširjena, da jo imenujejo mali Dunaj. Iz Slapov se prav lepo vidi cela šentjanska fara, z vsemi griči in cerkvami. Edino Šentrupert je zastrt z vasjo Hrastno.

V Slapah je živel trden kmet, ki so mu rekli Slapljan. Bil je zelo iznajdljiv in brihtne glave, saj je znal iz teh bregov veliko izčrpati in pod vsakim štrlečim kamnom najti goldinar. Ker je bil preudaren in za vse skrben, je znal varovati bogastvo lepih gozdov. Zato ni čudno, če si je marsikdo ogledal ta gozd in se pogovoril z očetom Slapljanom, ki je imel za vsakega dobro besedo in pameten nasvet.

Pripovedujejo, da so šentrupersko cerkev zidali Ajdje. Ti znameniti zidarji so iz šentruperskega zvonika prek vasi Hrastno ugledali Slapljanov čudoviti gozd. Napotili so se k njemu in ga vprašali, če bi dal nekaj hrastov, ki naj bi krasili šentrupersko cerkev. Ker Slapljan ni bil le pameten gospodar, pač pa tudi srčno dober, je z globokim čutom za lepoto te naše cerkve z veseljem daroval vse hraste.

Nato so Ajdje, ti močni in veliki možje, izruvali hraste iz zemlje in jih na ramah prinesli v Šentrupert v cerkev ter jih postavili tako, da je bilo deblo pri tleh, korenine pa so v lepem sporedju razvrščene držale in krasile strop. - Kar oglejte si, kako te hrastove korenine držijo svod cerkve kot jablana zrelo jabolko.

Slapljanov oče je do poznih let prihajal v cerkev in občudoval svoje hraste - šentruperske znamenite stebre. Njegov rod je bil blagoslovljen, saj se je ohranil več kot štiristo let. Nekateri se še spominjajo Slapljanov kot dobrih in vernih ljudi. Tudi Ajdje še niso pozabljeni, saj se izročilo o njihovi moči prenaša iz roda v rod.

Pepca Slapšak

ŠENTRUPERT IN OKOLICA

Že stari je Valvasor trdil tako:
dolenjski Šentrupert je res paradiž.
Ravnina, gorice in plavo nebo,
vse polno cerkva je, vrh sveti je Križ!

Svet Rupert Frančišku podaja roko,
se Barbara v zaloško Nežo ozira,
svet Rok nam zdravnik je, za dušo, telo,
a žunovski Peter nebo nam odpira.

Na Cirniku Križ nas trpeti uči,
Kacjan Jesenicam zastonj pridiguje,
svet Duh pa na Vihru nam pamet deli,
a nazadnje le sam si vsak srečo prikuje!

Že stari je Valvasor trdil tako:
dolenjski Šentrupert je res paradiž.
Ravnina, gorice in plavo nebo,
vse polno cerkva je, vrh sveti je Križ!

Po ljudskem izročilu povedala Zora Vavtar

JE PRAV?

Marsikaj se dogaja v naši krajevni skupnosti. Marsikaj je treba pohvaliti, kdaj pa kdaj pa tudi kaj pograjati, drugače ne moremo napredovati. Zato smo uvedli rubriko: PRAV JE - NI PRAV. Veseli bomo, če boste kaj pohvalili, hkrati pa tudi posamezniki opozarjajte na morebitne nepravilnosti.

PRAV JE, da so se krajani množično odzvali očiščevalni akciji v začetku aprila, saj je bila cela skladovnica odpadlih strojev in avtomobilov. NI pa PRAV, da je trajalo kar štirinajst dni, preden so vse odpeljali, čeprav je krajevna skupnost večkrat opozarjala na to. Priporočamo, da bi bila takšna akcija že v marcu, hkrati pa naj bi odpadke takoj odpeljali.

PRAV JE, da v krajevni skupnosti Šentrupert postavljajo avtobusna postajališča, ki so lepša kot kjerkoli drugje. NI pa PRAV, da na postajališča lepijo plakate, ki ostanejo kar nekaj tednov.

PRAV JE, da so ob pokopališču namestili zabojnika, NI PRAV, da nekateri še vedno mečejo sveče kar čez škarpo.

PRAV JE, da je član pokopališkega odbora namestil obvestilo, naj psov ne vodimo po pokopališču, NI pa PRAV, da je bilo obvestilo že po nekaj dneh raztrgano.

PRAV JE, da neprestano opozarjamo na dotrajano cesto Slovenska vas - Šentrupert - Prelesje, NI PRAV, da se niti na bankine ne moreš umakniti, saj so le-te polne jam.

ŠentRUPERT

GLASILO KRAJEVNE SKUPNOSTI ŠENTRUPERT - LETO: I. /2 • JUNIJ 1999

USTANOVITELJICA: KRAJEVNA SKUPNOST ŠENTRUPERT - zanjo: Peter Frelj

UREDNIŠKI ODBOR: Zvonka Krištof (urednica), Mirko Simončič, Gabrijela Šturm in Jože Zupan.

OBLIKOVANJE IN PRELOM: Rupert Gole.

TISK: KOPO d.o.o. Mirna

Glasilo bo izhajalo štirikrat letno v nakladi 800 izvodov.

Po mnenju Ministrstva za kulturo - številka 415-457/99 z dne 7. IV. 1999 - spada glasilo med proizvode, za katere se plačuje 5% davek od prometa proizvodov.